

Länsstyrelsen
i Jönköpings län

Meddelande nr 2019:21

Lägesbilder från kommuner och regioner 2019

Mottagande av asylsökande, nyanlända och
ensamkommande barn

- Lägesbilder från kommuner och regioner 2019
- Mottagande av asylsökande, nyanlända och ensamkommande barn

Meddelande	nummer 2019:21
Referens	Alexandra Wollmar, enheten för social hållbarhet, Utvecklingsavdelningen Oktober, 2019
Kontaktperson	Alexandra Wollmar, Länsstyrelsen i Jönköpings län, alexandra.wollmar@lansstyrelsen.se, 010-2236209
Webbplats	www.lansstyrelsen.se/jonkoping
Fotografier	Symbolbilder.se
ISSN	1101-9425
ISRN	LSTY-F-M—2019:21--SE
Upplaga	10
Tryckt på	Länsstyrelsen i Jönköpings län, 2019
Miljö och återvinning	Rapporten är tryckt på miljömärkt papper

Innehållsförteckning

Uppdraget	8
Sammanfattning	9
Inledning	11
Metod	12
Genomförande.....	13
Bortfall	13
Vad säger resultaten?	13
Resultatredovisning - enkäten till kommunerna	15
Socialtjänst och överförmyndarverksamhet.....	15
Socialtjänstens barn- och ungdomsverksamhet	15
Övrig socialtjänst	16
Överförmyndarverksamhet.....	17
Framgångsfaktorer.....	18
Utvecklingsområden.....	18
Hänsyn i arbetet till olika behov och förutsättningar hos flickor och pojkar, kvinnor och män.....	18
Skola och utbildning.....	20
Förskola.....	20
Grundskola.....	21
Gymnasium.....	22
Svenska för invandrare	23
Övrig kommunal vuxenutbildning	24
Framgångsfaktorer.....	24
Utvecklingsområden.....	25
Hänsyn i arbetet till olika behov och förutsättningar hos flickor och pojkar, kvinnor och män.....	25
Bosättning av nyanlända	26
Respondenter med eller utan mottagande av anvisade nyanlända	27
Förutsättningar för etablering och integration- anvisade.....	28
Permanent bostäder till anvisade nyanlända	29
Aktivt arbete för hållbara bostadslösningar för anvisade nyanlända.....	30
Arbete med bosättning innefattar självbosatta nyanlända	32
Förutsättningar för etablering och integration för självbosatta nyanlända	33

Aktivt arbete med bostadsanskaffning i kommunen åt självbosatta nyanlända.....	34
Framgångsfaktorer.....	35
Utvecklingsområden.....	35
Hänsyn i arbetet till olika behov och förutsättningar hos flickor och pojkar, kvinnor och män.....	36
Boende och insatser för ensamkommande barn och ungdomar	36
Boende för ensamkommande barn under 18 år	37
Boende för ensamkommande unga över 18 år med uppehållstillstånd	38
Övriga insatser (exklusive boende) enligt socialtjänstlagen för ensamkommande barn under 18 år.....	39
Övriga insatser (exklusive boende) åt ensamkommande unga över 18 år	40
Boende i kommunen för asylsökande ensamkommande unga över arton år	41
Framgångsfaktorer.....	42
Utvecklingsområden.....	42
Hänsyn i arbetet till olika behov och förutsättningar hos flickor och pojkar, kvinnor och män.....	42
Resultatredovisning – enkäten till regioner.....	43
Primärvård.....	43
Akutsjukvård.....	44
Tandvård.....	45
Barn- och mödravård	46
Psykiatri.....	47
Barn- och ungdomspsykiatri	48
Annand vård.....	49
Framgångsfaktorer.....	49
Utvecklingsområden.....	50
Hänsyn i arbetet till olika behov och förutsättningar hos flickor och pojkar, kvinnor och män.....	50
Lägesbilder presenterade i kartor	51
Bilaga 1	52

Uppdraget

Enligt 2019 års regleringsbrev ska länsstyrelserna ta fram och sammanställa lägesbilder för kommuner och landsting i respektive län avseende vilken påverkan som mottagandet av antal asylsökande och nyanlända har för verksamheterna inom socialtjänst, skola och utbildning samt hälso- och sjukvård. Lägesbilden ska även omfatta en bedömning av beredskap och kapacitet i förhållande till kraven i lagen (2016:38) om mottagande av vissa nyanlända invandrare för bosättning.

Länsstyrelsen i Jönköpings län ska samordna redovisningen och lämna en samlad rapport för samtliga länsstyrelser, med rapporter från respektive länsstyrelse som bilagor. Rapporten ska redovisas till regeringen (Arbetsmarknadsdepartementet) senast 31 oktober 2019.

Detta ärende har beslutats av länsråd Johan Löwenadler Davidsson efter föredragning av Alexandra Wollmar. I den slutliga handläggningen av ärendet deltog även Nina Lindgren och Hanna Ekner.

Johan Löwenadler Davidsson
Länsråd, Länsstyrelsen i Jönköpings län

Sammanfattning

I denna återrapportering redovisar länsstyrelserna lägesbilder för kommuner och landsting avseende vilken påverkan som mottagandet av antal asylsökande och nyanlända har för ett antal verksamheter. Återrapporten bygger på enkätsvar från kommuner och landsting samt skriftliga lägesbildsrapporter från varje länsstyrelse utifrån inkomna svar inom respektive län. Enkäten består av bedömningsfrågor. Kommunerna ska bedöma påverkan på socialtjänsten och överförmyndarverksamheten samt inom skola och utbildning. Landstingen/regionerna ska bedöma påverkan på ett antal verksamheter inom hälso- och sjukvårdsområdet. I enkäten till kommunerna finns även ett antal påståenden som de ska ta ställning till avseende bosättning av nyanlända och ensamkommande barn.

Enkätsvaren ska inte betraktas som objektiva men de ger en samlad lägesbilsbedömning och kan ses som en sorts temperaturmätare på verksamheterna.

Övergripande visar kommunernas svar på en relativt låg påverkan på skola, socialtjänst och överförmyndarverksamhet, ofta med motiveringar rörande det minskade antalet nyanlända och asylsökande individer som kommer till kommunerna. Även kommunernas förmåga att möta behoven hos ensamkommande barn och unga anses till största del vara god. Vad gäller kommunernas förmåga att erbjuda bostadslösningar som är permanenta och/eller leder till goda förutsättning till etablering och integration i kommunen är bilden något mer differentierad där bostadsbrist, temporära bostadslösningar och geografisk tillgång till bostäder bland annat lyfts fram som en utmaning.

En problematik inom ett verksamhetsområde i kommunen, kan orsaka stora utmaningar i andra verksamheter. Ett sådant exempel är att svårigheter med bostadsanskaffning kan påverka skola och utbildning, genom att flyttar mellan olika boendeformer försvårar kontinuitet i utbildning och leder till en stor elevomsättning. Även socialtjänstens verksamheter påverkas av möjligheter till bostadsanskaffning, då självbosättning kan innebära att barn far illa på grund av trångboddhet.

Kommunernas motiveringar till sina svar visar tydligt att många kommuner har sitt fokus på långsiktig etablering och integration, snarare än mottagandets första faser. Ett exempel på långsiktiga effekter av mottagande av asylsökande och nyanlända är boendesegregation.

Det är tydligt att många kommuner ser ett behov av samverkan, både internt inom kommunen och externt mellan kommuner och externa aktörer såsom civilsamhället och andra myndigheter. Detta beskrivs i flera fall både som en framgångsfaktor och en utvecklingsmöjlighet.

Det minskade mottagandet av asylsökande och nyanlända har på många håll inneburit minskad påverkan på kommunal verksamhet, men i vissa fall innebär det även utmaningar då verksamheter avvecklas och beredskap och kapacitet i mottagandet riskerar att minska. Även det relativt sett låga mottagandet av ensamkommande barn kan innebära utmaningar, exempelvis gällande kommunernas möjligheter att bosätta utifrån individens behov då många kommuner har monterat ner sina HVB-verksamheter och i flera fall löst uppgiften genom samverkan med närliggande kommuner.

Ett antal kommuner beskriver att det inom målgruppen finns individer som har en komplex problematik, med hälsoproblem och social problematik. Detta kräver fler och mer individanpassade insatser och en ökad samverkan med vården. Behov av individanpassade insatser blir särskilt tydligt i svaren om skola och utbildning. Den allmänt lägre utbildningsnivån hos de asylsökande och nyanlända som kommit till verksamheterna de

senaste åren ställer höga krav på anpassning av utbildning och insatser utifrån individernas förutsättningar och därmed ökade resurser i form av personal och användande av tolkar.

En utmaning som lyfts av flera kommuner är ett ökat antal orosanmälningar gällande barn, en ökning av antalet ärenden av våld i nära relationer och problematik kring hedersrelaterat våld och förtryck. Ökade kunskaper om dessa områden anses välbehövligt på flera håll.

Regionerna har beskrivit påverkan inom samtliga områden som till stor del ingen eller måttlig. I motiveringarna som regionerna lämnat, beskriver de att det dock finns stora geografiska skillnader i påverkan på vården. Även här påverkar kommunernas arbete med bosättning regionerna då verksamheter får ökad påverkan när många asylsökande eller nyanlända bor inom samma område.

Det framkommer i regionens svar att en förutsättning för en låg påverkan är väl utvecklad samverkan med kommunerna. Till exempel bidrar kommunernas informationsinsatser om det svenska sjukvårdssystemet till att påverkan ofta beskrivs som låg.

Regionerna beskriver intern kompetensutveckling samverkan och språk-/tolkfrågor både som framgångsfaktorer och utvecklingsområden.

Inledning

Uppdraget att ta fram lägesbilder fick länsstyrelserna första gången genom regeringens regleringsbrev för 2017. Lägesbilderna har tidigare rapporterats två gånger per år men 2019 genomförs endast en lägesrapportering. Denna lägesbildsrapport avser perioden 1 mars till 31 juli.

Rapportens disposition är enligt följande. I den första delen presenteras resultaten från kommunenkäten. Efter varje fråga finns en sammanfattning av de kommentarer kommunerna lämnat till sitt svar om påverkan. Efter varje delområde finns sedan en sammanfattning av de framgångsfaktorer och utvecklingsområden som kommunerna rapporterat in samt vilka hänsyn som tagits i arbetet utifrån olika behov och förutsättningar hos flickor och pojkar, kvinnor och män.

I den andra delen presenteras resultaten från enkäten till landets regioner med samma upplägg.

I slutet av rapporten finns en länk till lägesbilder presenterade som kartor. Bilagor som bifogas rapporten är länsrapporter från samtliga länsstyrelser.

Metod

För att följa upp graden av påverkan har länsstyrelserna tagit fram två enkäter. Den ena avser kommunal verksamhet och omfattar 19 frågor och den andra avser regionernas verksamhet och omfattar sju frågor.

Graden av påverkan för verksamheterna har regionerna fått värdera utifrån kriterierna i nedanstående tabell. Kommunerna har fått värdera åtta av de 19 bedömningsfrågorna utifrån kriterierna i tabellen. De åtta frågorna avser socialtjänst, överförmyndarverksamhet samt skola och utbildning.

Definitioner

Påverkan	Kriterier
Ingen påverkan	Följande tre kriterier uppfyllda: 1. Verksamheten genomförs enligt plan samt lagstadgade och andra krav uppfylls. 2. Tillgängliga resurser är tillräckliga. 3. Belastningen på personal eller funktioner/verksamheter ej övermäktig.
Måttlig påverkan	Ett eller två av kriterierna för "betydande påverkan" är uppfyllda.
Betydande påverkan	Följande tre kriterier uppfyllda: 1. Verksamheten genomförs delvis enligt plan samt lagstadgade och andra krav uppfylls endast till del. 2. Tillgängliga resurser är ansträngda. 3. Belastningen på personal eller funktioner/verksamheter börjar bli övermäktig.
Allvarlig påverkan	Ett eller två av kriterierna för "kritisk påverkan" är uppfyllda.
Kritisk påverkan	Följande tre kriterier uppfyllda: 1. Verksamheten kan ej genomföras enligt plan samt lagstadgade och andra krav uppfylls ej. 2. Tillgängliga resurser är uttömda och nya kan ej tillföras eller omfördelas. 3. Belastningen på personal eller funktioner/verksamheter är övermäktig.

Frågorna om bosättning av nyanlända omfattar sex framlagda påståenden där kommunerna har fått ange hur väl de instämmer i påståendet utifrån en skala från "Instämmer helt" till "Instämmer inte alls". Tre av frågorna berör anvisade nyanlända och är inte aktuella att besvara för kommuner med mindre än ett i kommunal. Årets enkät har även kompletterats med fem frågor som rör boende och insatser för ensamkommande barn och ungdomar. Även dessa frågor har formulerats som påståenden.

Utöver bedömningsfrågorna finns i både kommunenkäten och enkäten till regioner möjlighet att lämna kommentarer till respektive fråga. Respondenterna har också möjlighet att genom fritextsvar beskriva framgångsfaktorer och utvecklingsområden för verksamheterna samt hur verksamheten tar hänsyn till behov och förutsättningar hos flickor och pojkar, kvinnor och män.

Till stor del är frågorna identiska med uppföljningen hösten 2018, men enkäten har kompletterats med frågor om boende och insatser till ensamkommande barn och unga. Då uppdraget är annorlunda formulerat än tidigare år, har jämförelser över tid inte gjorts på samma sätt som i tidigare lägesbildsenkäter. Ytterligare en faktor som påverkar möjligheterna att göra jämförelser är att enkäten digitaliserats, vilket kan ha påverkat

svarsfrekvens och bortfall. Då svarsfrekvensen varit betydligt lägre 2019 än 2018 försvåras möjligheterna att jämföra. Tidsperioden som enkäten avser att undersöka är också längre än tidigare år (fem månader gentemot tidigare tre månader).

Genomförande

Länsstyrelsen i Jönköpings län har i augusti distribuerat enkäterna till samtliga kommuner och landsting/regioner via ett webenkätprogram. Sammanställningen av enkätsvaren har utgjort underlag för framtagande av diagram som visar graden av påverkan på respektive verksamhetsområde. Varje länsstyrelse har även utifrån inkomna svar lämnat en skriftlig lägesbildsrapport för sitt län, bilaga 1.

Framtagna diagram samt motiveringar från kommuner och regioner utgör underlag för denna samlade rapport.

Bortfall

Enkäterna distribuerades till samtliga 290 kommuner och 21 regioner den 16 augusti 2019. 206 kommuner har svarat på enkäten vilket ger en svarsfrekvens på 71 procent. Enkätfrågorna är dock i vissa fall endast delvis besvarade. Svarsfrekvensen för de enskilda frågorna i kommunenkäten skiljer sig åt och ligger som lägst på 62 procent och som högst på 69 procent. Av 21 landsting/regioner har 19 svarat på enkäten vilket ger en svarsfrekvens på 90 procent. Enkätsvaren är även här i vissa fall inte fullständiga. Svarsfrekvensen för enskilda frågor ligger som lägst på 76 procent och som högst på 90 procent.

En förklaring till en lägre svarsfrekvens än tidigare år kan vara den nya metod för informationsinsamling som använts i denna rapport. Det har förekommit tekniska problem kopplat till enkätverktyget och kommuner och regioner har därför blivit beviljade en förlängd svarstid. En annan förklaring kan vara omorganisationer i kommunerna, vilket kan leda till osäkerhet om var ansvaret för besvarande av enkäten ska ligga. Ett flertal kommuner har inte längre en tjänst som integrationssamordnare eller motsvarande, vilket kan påverka hur arbetet med enkätsvaren samordnas och tas om hand i kommunerna.

Vad säger resultaten?

Kommunerna och regionerna har svarat på bedömningsfrågor där de har värderat och gett sin uppfattning om graden av påverkan inom ett visst verksamhetsområde alternativt sin uppfattning om vissa uppställda påståenden. Länsstyrelsens kriterier för bedömning av graden av påverkan verkar i vissa fall inte ha använts och verkar till viss del ha tolkats olika. Exempelvis har det i kommunernas motiveringar framkommit att vissa kommuner tolkat ”måttlig påverkan” mer positivt, medan andra främst sett bedömningen som negativ. Bedömningarna kan dessutom ha färgats av vem/vilka inom varje enskild kommun eller region som besvarat enkäten. Således kan bedömningarna inte ses som objektiva eller helt jämförbara, men de förmedlar likväl en nulägesbild som kan ses som en sorts temperaturmätare på verksamheterna.

Det är också tydligt att svaren i flertalet fall inte beskriver påverkan utifrån mottagande under den period som enkäten avser (1 mars till 31 juli), då det för verksamheterna i kommuner och regioner kan vara svårt att bryta ut vilken påverkan som beror på mottagandet under just den aktuella perioden. Flertalet svar kan därför snarare anses beskriva hur de senaste årens mottagande av nyanlända, asylsökande och ensamkommande barn påverkar verksamheterna idag.

Kommuner och regioner har getts möjlighet att kommentera sina svar, men vad gäller vissa av frågorna finns relativt eller mycket få kommentarer där kommunerna eller regionerna bedömt påverkan som låg. Det gör att det i vissa delar av kommentarerna blir en slagsida åt det som är problematiskt i mottagandet, även om påverkansbedömningarna ger en annan bild. Detta bör hållas i åtanke vid genomläsning av rapporten.

Resultatredovisning - enkäten till kommunerna

Socialtjänst och överförmyndarverksamhet

I denna del av enkäten finns tre frågor, varav två rör socialtjänst och en rör överförmyndarverksamhet. Den sammantagna svarsfrekvensen på frågorna ligger på 67 procent.

Socialtjänstens barn- och ungdomsverksamhet

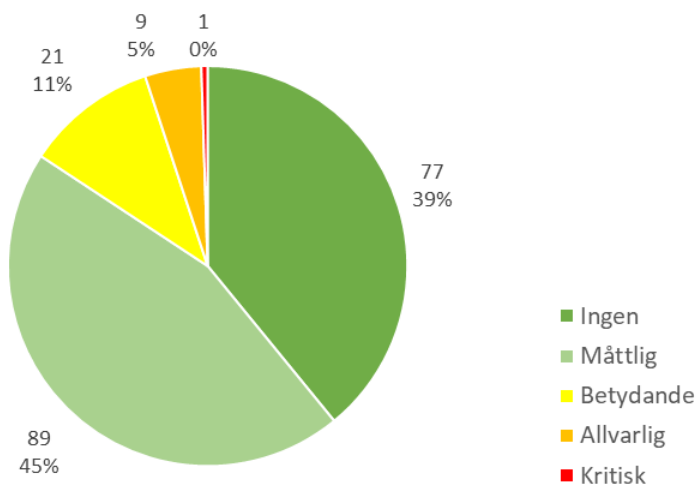

Bild 1.1 Nivå av påverkan på socialtjänstens barn- och ungdomsverksamhet

197 kommuner har besvarat frågan om påverkan på socialtjänstens barn- och ungdomsverksamhet. Av de svarande kommunerna har 84 procent angett att man upplever ingen eller måttlig påverkan på verksamheten. Elva procent av de svarande kommunerna har angett att man upplever betydande påverkan på verksamheten medan fem procent angett att man upplever allvarlig eller kritisk påverkan. 63 kommuner har lämnat motiveringar till sina bedömningar (6 allvarlig, 13 betydande, 44 måttlig).

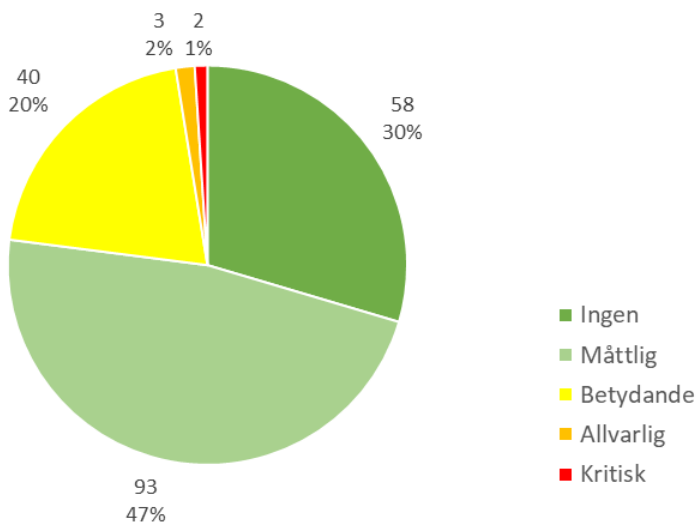
- Kommuner som anger lägre nivåer av påverkan på verksamheten motiverar exempelvis sina svar med att belastningen inte överstiger kapaciteten, att befintliga resurser räcker för att hantera de ärenden som kommer in och att antalet ensamkommande barn som anvisas till kommunen minskat.
- Bland kommuner som anger att påverkan på verksamheten är betydande, allvarlig eller måttlig lyfter flera att antalet barn/unga från målgruppen som placeras ökat

och att man ser en ökning av antalet orosanmälningar. Man ser även ett större antal hedersrelaterade ärenden och en problematik kring våld i nära relationer.

- Övriga motiveringar från kommunerna berör exempelvis att de statliga ersättningarna inte täcker verksamhetens kostnader, att det förekommer psykisk ohälsa eller annan problematik inom målgruppen samt att påverkan även uppstår till följd av anhöriginvandring.

Flera kommuner lyfter, liksom tidigare nämnts, att de utmaningar som finns i verksamheten inte primärt är kopplade till nuvarande mottagande, utan till ett tidigare högt mottagande och efterdyningarna av det.

Övrig socialtjänst

Tabell 1.2 Nivå av påverkan på socialtjänstens övriga verksamhet

196 kommuner har besvarat frågan om påverkan på övrig socialtjänst. Av de svarande kommunerna har 77 procent angett att man upplever ingen eller måttlig påverkan på verksamheten. 20 procent av de svarande kommunerna har angett att man upplever betydande påverkan, medan tre procent av kommunerna har angett allvarlig eller kritisk påverkan. 69 kommuner har lämnat motiveringar till sina bedömningar (2 allvarlig, 24 betydande, 42 måttlig).

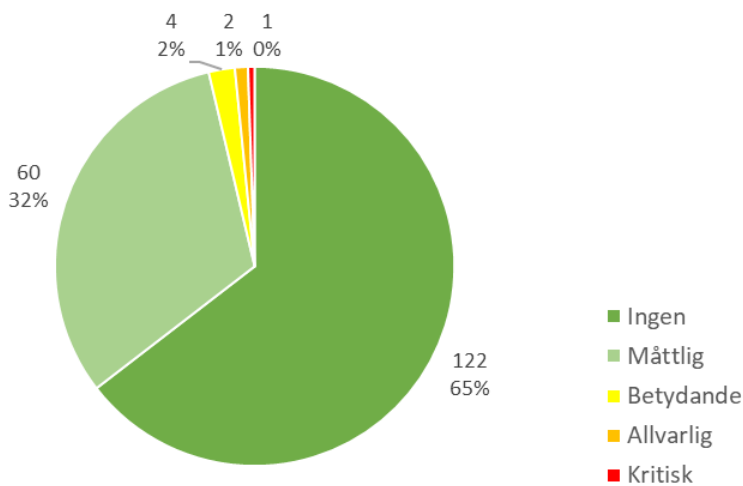
Merparten av de kommuner som besvarat enkäten anser alltså att verksamheten är måttligt eller inte alls påverkad av aktuellt mottagande. Från de kommuner som angett att påverkan är måttlig, betydande eller allvarlig och där kommunerna lämnat kommentarer lyfts bland annat följande:

- Kommunernas kostnader för försörjningsstöd har ökat eller är fortsatt höga. Detta beror dels på att många nyanlända befinner sig i det så kallade glappet mellan beviljat uppehållstillstånd och påbörjad etablering, och dels på att nyanlända lämnar etableringen men inte kommer i egenförsörjning. En faktor som kan påverka kommunernas kostnader för försörjningsstöd är även anhöriginvandringen.

- Många nyanlända har svårt att etablera sig såväl på bostadsmarknaden som på arbetsmarknaden, vilket påverkar kommunernas arbete och kostnader.
- Även på frågan om påverkan på övrig socialtjänst lyfts en ökad problematik med våld i nära relationer, liksom en ökning av antalet ärenden kopplade till hedersrelaterat våld och förtryck.
- Övriga motiveringar från kommunerna berör bland annat komplex problematik inom målgruppen (exempelvis förekomst av missbruk eller psykisk eller fysisk ohälsa), ett ökat mottagande av kvotflyktingar vilket ställer andra krav på kommunernas arbete samt utmaningar för målgruppen till följd av låga språkkunskaper eller kulturella skillnader.

Överförmyndarverksamhet

Tabell 1.3 Nivå av påverkan på överförmyndarverksamheten

189 kommuner har besvarat frågan om påverkan på överförmyndarverksamheten. 97 procent av de svarande kommunerna har angett att man inte upplever någon påverkan på verksamheten eller att påverkan är måttlig. Av de kommuner som svarat har 32 kommuner lämnat motiveringar till sina svar (2 betydande, 30 måttlig).

Att verksamheten bedöms som opåverkad eller måttligt påverkad i den absoluta merparten av de svarande kommunerna hänger sannolikt samman med att antalet ensamkommande barn som anvisas minskat mycket kraftigt efter 2015. Ett par kommuner kommenterar vissa ekonomiska svårigheter, men överlag tycks ärenden som inkommer kunna hanteras med befintliga resurser.

Framgångsfaktorer

Den framgångsfaktor som framförallt lyfts av de kommuner som kommenterat frågan är god samverkan, såväl internt inom kommunen som externt med andra aktörer. Internt inom kommunerna nämns bland annat samverkan mellan socialtjänst och arbetsmarknadsenheter, de funktioner som ansvarar för bosättningsfrågor och skolan. Extern samverkan som lyfts är till exempel samverkan mellan kommunen och andra myndigheter, civilsamhället eller bostadsbolag.

Flera kommuner lyfter även styrkan i att ha en ändamålsenlig organisation med tydliga rutiner och strukturerade arbetssätt, både för att främja samarbete inom kommunen och för att underlätta för den målgrupp man arbetar med. Vikten av att ha kompetent och erfaren personal lyfts fram i flera kommentarer. Att kommunerna har möjlighet att behålla kompetent och erfaren personal, trots en minskning av mottagandet, ses som en viktig framgångsfaktor. Detta möjliggörs i en del kommuner genom delade tjänster och uppdrag.

Att målgruppen erbjuds stöd och insatser som främjar integration och etablering utgör även det en framgångsfaktor, exempelvis genom projekt och samverkan med civilsamhället eller välfungerande arbetssätt internt inom kommunen. Erfarenheterna från det tidigare höga mottagandet har på flera håll lagt grund för eller bidragit till fungerande metoder, rutiner och samverkan.

Ytterligare framgångsfaktorer som nämns är ett tidigt arbetsmarknadsfokus och en tydlig bokedja som minskar behovet av flyttar och de negativa konsekvenser detta kan få för till exempel barns skolgång.

Vad gäller överförmyndarverksamheten påtalar flera kommuner att man i dagsläget har god tillgång av erfarna gode män, vilket underlättar arbetet.

Utvecklingsområden

På samma sätt som samverkan och samarbete lyfts fram som en framgångsfaktor av en del kommuner lyfts det som ett utvecklingsområde av andra. Det gäller både samverkan internt (till exempel mellan socialtjänst, skola och vuxenutbildningen eller mellan socialtjänst och överförmyndarverksamhet) och externt (exempelvis mellan kommunen och Arbetsförmedlingen, näringslivet, vården och civila samhället).

Flera kommuner lyfter även farhågor om att kunskaper och arbetssätt som utvecklat i en tid av högre mottagande nu går förlorade, liksom att kommunerna tappar i beredskap för ett eventuellt ökat mottagande i framtiden. Kommunernas planeringsförutsättningar påverkas även av förändringar i mottagandet och av osäkra framtidsprognoser.

Att upprätthålla och utveckla kunskaperna hos personalen lyfts fram som viktigt av flera kommuner. Behov av kunskapshöjande insatser och utvecklade arbetssätt kring exempelvis våld i nära relationer och hedersproblematik påtalas av ett antal kommuner. Även vidareutbildning av gode män ses som ett utvecklingsområde.

Hänsyn i arbetet till olika behov och förutsättningar hos flickor och pojkar, kvinnor och män

Ett femtiotal kommuner anger att bedömningar görs utifrån individuella behov. En kommun skriver att de inte har gjort någon analys av huruvida de arbetar olika med flickor

och pojkar. Ett fåtal kommuner uppger att de har gjort en analys, men inte funnit några skillnader.

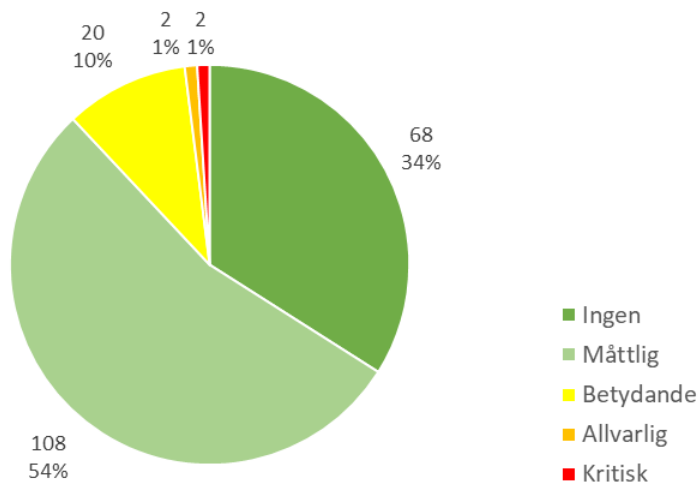
Omkring fyrtio kommuner har angett att arbete görs inom området. Det vanligaste svaret (ungefär tjugofem kommuner) är att överförmyndarverksamheten tar hänsyn till kön i valet av god man. I de flesta fall anger kommunen att de alltid tilldelar ensamkommande flickor gode män som är kvinnor eller att flickorna ges möjlighet att lämna önskemål. I några kommuner ges ensamkommande barn oavsett kön möjlighet att lämna önskemål om kön när deras gode man utses. Några kommuner beskriver att förfarandet beror på en medvetenhet om att barn kan ha varit med om övergrepp som kan göra dem otrygga med en god man av ett visst kön. Övriga kommuner gör ingen analys av varför det är relevant för dem att ta hänsyn till barnets önskemål om kön.

Övriga områden där kommunerna arbetar med särskilda behov och förutsättningar utifrån kön är mer spridda. Ett exempel som flera kommuner tar upp är att socialtjänsten behöver arbeta särskilt med utbildning och arbete till kvinnor. En kommun har arbetat särskilt med nyanlända kvinnors situation genom att säkerställa att båda vuxna i en familj får en individuell handlingsplan samt individuella utbetalningar. Vissa kommuner ställer frågor om våld i nära relationer, någon kommun anger att det görs oavsett kön, andra kommuner arbetar särskilt med hedersrelaterat våld och med hbtq-frågor.

Skola och utbildning

I denna del av enkäten finns fem frågor om förskola, grundskola, gymnasium, sfi och övrig kommunal vuxenutbildning. Svarsfrekvensen för samtliga frågor inom skola och utbildning är 69 procent.

Förskola

Tabell 2.1 Nivå av påverkan på förskola

200 kommuner har besvarat frågan om påverkan på förskoleverksamheten. 88 procent av de kommuner som besvarat frågan har angett att de upplever ingen eller måttlig påverkan på verksamheten. Tio procent av de svarande kommunerna har angett att påverkan är betydande, medan två procent av kommunerna angett att påverkan är allvarlig eller kritisk. 61 kommuner har lämnat motiveringar till sina bedömningar (2 kritisk, 1 allvarlig, 16 betydande, 42 måttlig).

- I motiveringarna från kommuner som angett betydande, allvarlig eller kritisk påverkan nämns svårigheter med att erbjuda förskoleplats i tid samt svårigheter i att tillhandahålla lokaler utifrån behoven. Även svårigheter att rekrytera behörig personal med rätt kompetens påtalas.
- Vidare lyfter ett antal kommuner att påverkan på verksamheten kan skilja sig åt till följd av boendesegregation och av var asylboenden är förlagda. Det innebär att påverkan i vissa delar av kommunen kan bedömas som låg medan den anses vara betydligt högre i andra delar.
- Kommunikation med vårdnadshavare kan vara en svårighet, till följd av bristande språkkunskaper inom målgruppen. Ett par kommuner lyfter att målgruppen har ett större behov av stöd, exempelvis i form av tolkar, vilket påverkar verksamheten.

Grundskola

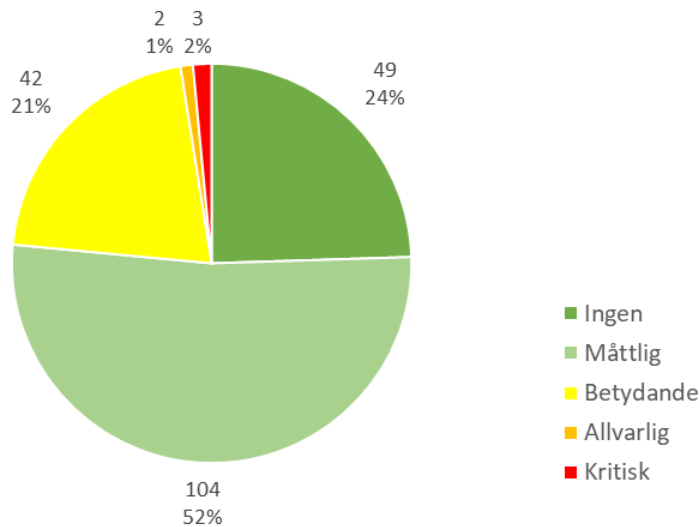

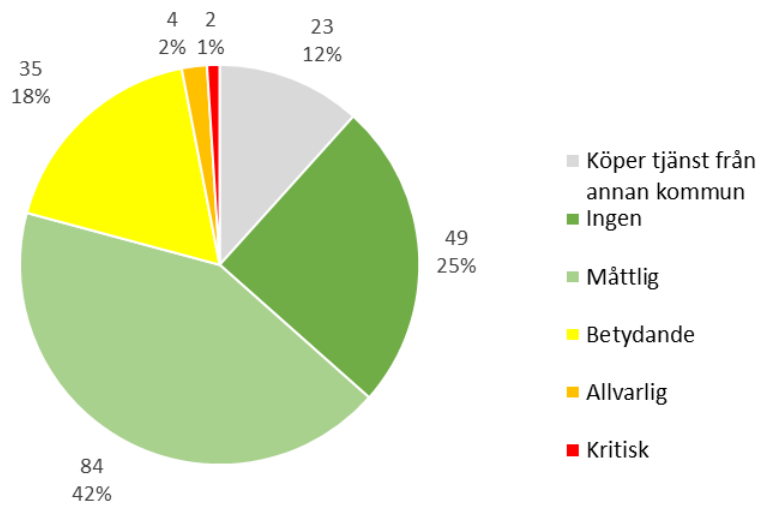
Bild 2.2 Nivå av påverkan på grundskola

200 kommuner har besvarat frågan om påverkan på grundskoleverksamheten. 76 procent av de kommuner som svarat har angett att de inte upplever någon påverkan eller att påverkan är måttlig. 21 procent av de svarande kommunerna har angett att påverkan är betydande, medan tre procent angett att påverkan är kritisk eller allvarlig. 79 kommuner har lämnat en motivering till sin bedömning (3 kritisk, 1 allvarlig, 19 betydande, 56 måttlig).

Flera kommuner lyfter i sina kommentarer att påverkan på skolan minskat till följd av ett minskat mottagande, samt att man har en fungerande organisation som kan hantera det mottagande som är. Bland de kommuner som anger högre nivåer av påverkan lyfter dock flera att även om mottagandet av nyanlända och asylsökande minskat finns en fortsatt påverkan på grundskoleverksamheten.

- Liksom vad gäller förskoleverksamheten kan nivå av påverkan variera stort inom en kommun, till följd av boendesegregation och placering av asylboenden. I vissa skolor blir omsättningen av elever mycket hög, till följd av att familjer flyttar eller flyttas mellan kommuner. Detta innebär uppbrott för barnen men även utmaningar för skolorna, då elevgrupper formas och omformas kontinuerligt.
- Nyanlända barn och ungdomar har ofta ett behov av utökat stöd i form av modersmålsundervisning, studiehundledning och svenskundervisning. Flera kommuner lyfter dock att det saknas resurser för att ge eleverna ett fullgott stöd, och det är på flera håll svårt att rekrytera personal. Det råder en generell lärarbrist, men även brist inom yrkeskategorier såsom modersmåls lärare och studievägledare. Minskade statliga ersättningar påverkar också kommunernas möjligheter att resurssätta skolverksamheten.
- I flera kommuner råder plats- och lokalbrist inom grundskoleverksamheten.

Gymnasium

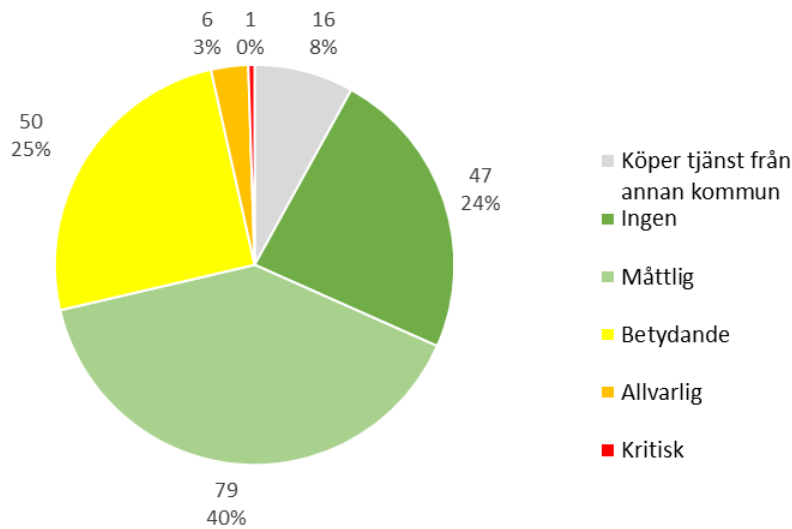

Tabell 2.3 Nivå av påverkan på gymnasium

200 kommuner har besvarat frågan om påverkan på gymnasieverksamheten. 67 procent av kommunerna har angett att verksamheten är opåverkad eller måttligt påverkad, medan 18 procent angett att påverkan är betydande. Tre procent av de kommuner som besvarat frågan har angett att påverkan är allvarlig eller kritisk. 62 kommuner har lämnat en motivering till sin bedömning (2 kritisk, 2 allvarlig, 16 betydande, 41 måttlig).

- Flera kommuner lyfter att även gymnasieskolan påverkas av en hög omsättning av elever. Att elevomsättningen är stor påverkar såväl kommunernas möjligheter att planera verksamheten som de enskilda elevernas studiero.
- Många elever med annat modersmål än svenska kräver mer resurser i form av lärare i svenska som andraspråk, modersmålslärare, studiehandledare etc. Detta är till viss del svårrekryterade yrkeskategorier. Mottagande av nyanlända och ensamkommande barn som studerar utifrån gymnasielagen ställer även höga krav på anpassning av studieplaner och stöd.
- Ett antal kommuner lyfter utmaningar kopplade till introduktionsprogrammet, där många av de nyanlända eleverna studerar. Utmaningarna kan till exempel röra ett stort stödbehov bland eleverna och otillräckliga möjligheter att individanpassa stödet, liksom svårigheter för eleverna att hinna få en tillräcklig kunskapsnivå för att kunna gå vidare till ett nationellt program.
- Ett antal kommuner lyfter utmaningar kopplade till gymnasielagen. Som exempel kan nämnas höga förväntningar från elevers sida kring vad gymnasieskolan ska kunna leverera under studietiden.

Svenska för invandrare

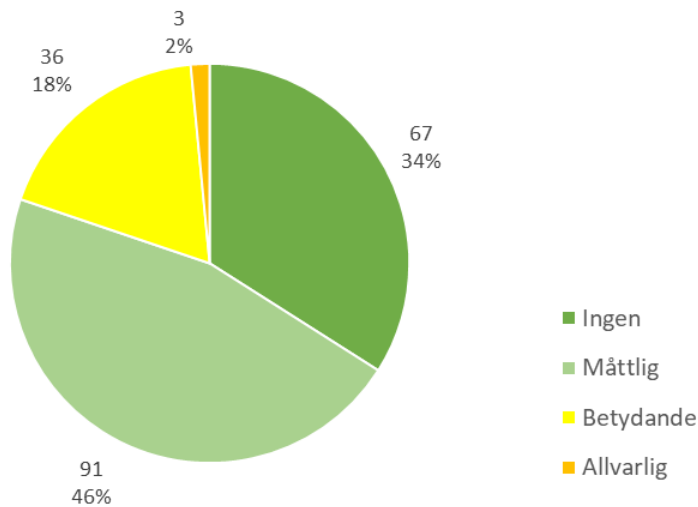
Tabell 2.4 Nivå av påverkan på sfi-verksamheten

200 kommuner har besvarat frågan om påverkan på sfi-verksamheten. 64 procent av kommunerna har angett att verksamheten är opåverkad eller att påverkan är måttlig, medan 25 procent av de kommuner som svarat angett att påverkan är betydande. Tre procent har angett att påverkan är allvarlig. Av de kommuner som svarat har 72 kommuner lämnat en motivering till sin bedömning (1 kritisk, 5 allvarlig, 32 betydande, 34 måttlig).

Av de kommentarer som lämnats framkommer till viss del en tudelad bild, där en del kommuner pekar på ett minskat inflöde av nyanlända och elever till sfi, medan andra kommuner anger att trycket på sfi-verksamheten är fortsatt högt.

- Av de kommuner som angett högre nivåer av påverkan på sfi-verksamheten lyfts bland annat att det är svårt att rekrytera behöriga lärare eller utförare till verksamheten. Flera kommuner pekar på att man har fortsatt höga kostnader men att de statliga ersättningarna minskat.
- En högre andel kortutbildade personer påverkar verksamheten som måste anpassas därefter.

Övrig kommunal vuxenutbildning

Tabell 2.5 Nivå av påverkan på den övriga kommunala vuxenutbildningen

197 kommuner har besvarat frågan om påverkan på den övriga kommunala vuxenutbildningen. 80 procent av de kommuner som svarat har angett att verksamheten är opåverkad eller måttligt påverkad, medan 18 procent har angett att påverkan är betydande. 2 procent av de svarande kommunerna har angett att påverkan är allvarlig. Av de kommuner som besvarat frågan har 55 kommuner lämnat en motivering till sitt svar (2 allvarlig, 18 betydande, 35 måttlig).

- Kommunerna som rapporterar högre nivåer av påverkan hänvisar till att antalet studerande har ökat kraftigt, och att efterfrågan på kommunal utbildning på grundläggande nivå och på gymnasienivå blir stor då många i målgruppen nu lämnat sin sfi-utbildning.
- För en del nyanlända blir vägen genom studiesystemet lång, främst till följd av en låg utbildningsbakgrund. En låg utbildningsbakgrund och bristande språkkunskaper förutsätter ett ökat stöd och tillräckliga resurser.

Framgångsfaktorer

De framgångsfaktorer som kommunerna delar med sig av berör ett stort antal områden. Det som nämns ett flertal gånger berör bland annat samverkan, information, olika former av stöd till elever/studerande och kartläggning av studiebakgrund.

Flera kommuner anger att man nu har en välfungerande organisation kring mottagande och undervisning av nyanlända elever, med rutiner och tydlig struktur för arbetet. I många kommuner finns en samlad organisation eller enhet där nyanlända elever först tas emot och kartläggning av deras kunskaper görs.

Intern samverkan mellan kommunens olika verksamheter (exempelvis socialtjänst, arbetsmarknadsenheter och etableringssamordnare) är en viktig framgångsfaktor, men även bra vägar och metoder för samverkan med vårdnadshavare lyfts som avgörande, särskilt inom förskola och grundskola.

Externa samverkansparter som kan vara av vikt för ett framgångsrikt arbete är till exempel. Arbetsförmedlingen, Migrationsverket och civila samhället. Många kommuner hänvisar till att de ser goda effekter av att delta i Skolverkets olika stödinsatser, exempelvis satsningen ”Nyanländas lärande”.

Ett flertal kommuner lyfter även vikten av modersmålsundervisning och studiehandledning på modersmål. Flera kommuner uppger att en grundlig och väl genomförd kartläggning av tidigare kunskaper och utbildningsbakgrund är en förutsättning för att individen ska kunna få en väl anpassad studieplan.

Flera kommuner lyfter även positiva effekter av tidig integrering av barn och ungdomar i ordinarie studiemiljö, även om detta också kan innebära utmaningar.

Utvecklingsområden

Några av de utvecklingsområden som lyfts är rekrytering av behörig personal, fler flerspråkiga lärare, kompetensutvecklande insatser till personal och vikten av individanpassade insatser. Flera kommuner efterfrågar en förbättrad intern samverkan inom kommunerna och förbättrade strukturer för överlämning mellan olika studienivåer.

Samverkan med Skolverket i utvecklingsprojekt som berör modersmålsundervisning, studiehandledning och stöd till föräldrar är något som lyfts som värdefullt, och flera kommuner önskar en utvecklad samverkan inom detta område. Ett annat utvecklingsområde som flera kommuner poängterar vikten av är att förbättra målgruppens möjligheter genom en utökad och tidigarelagd studievägledning.

En yttre faktor som flera kommuner lyfter som en förutsättning för att lyckas med utbildningsuppdraget är en fungerande bosättning. Detta för att undvika stor elevomsättning som leder till negativ påverkan såväl för verksamheterna som för individerna.

Hänsyn i arbetet till olika behov och förutsättningar hos flickor och pojkar, kvinnor och män

I vissa kommuners svar framgår det vilken eller vilka delar av skolverksamheten som har besvarat enkäten men i de flesta svar anges det inte.

Ett fyrtiotal kommuner räknar upp insatser utan att hänvisa till jämställdhet eller till flickor/kvinnor respektive pojkar/män. Dessa kommuner kan därmed antas ha missuppfattat frågan. Ett sextiotal kommuner anger att arbetet utgår från individuella behov.

Omkring fyrtio kommuner anger att de på något eller flera sätt tar hänsyn till behov och förutsättningar hos flickor och pojkar, kvinnor och män. Några kommuner arbetar med, eller ser behov av att arbeta särskilt med upptäckt av hedersrelaterat våld och förtryck. De flesta anger flickor och kvinnor som målgrupp för dessa insatser. Pojkar nämns inte som målgrupp i något svar. En kommun anger att personal får utbildning om extremism, hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i nära relation.

Ett behov av riktat arbete för att få fler kvinnor till utbildning och arbete nämns av några kommuner. Det nämns att nyanlända kvinnor har svag ställning på arbetsmarknaden, att många flickor och kvinnor har haft begränsade möjligheter till utbildning i sitt hemland och

att kvinnor uppmuntras ansöka om förskoleplats tidigt för att snabbt kunna påbörja sfi. En kommun beskriver att studievägledning för ungdomar ges för att öppna upp fler möjligheter oavsett kön och att traditionella utbildningsval är en utmaning generellt i Sverige.

Någon kommun pekar på behov av att fler flickor ska få en meningsfull fritid medan en annan kommun ser det som angeläget att pojkar får större tillgång till föreningslivet. Några kommuner skriver att de arbetar särskilt med idrotts- och simundervisning. I en kommun anges att behovet av simundervisning är större för kvinnor än för män och kommunen har därför arbetat med könsuppdelad undervisning för att nå kvinnorna.

Sex- och samlevnadsundervisning, undervisning om jämställdhet och ett aktivt arbete för att utmana normer kring kön, nämns i några kommuner. En kommun beskriver att de arbetar med att stärka flickors självkänsla. I en kommun anges förskola och skola vara en väg för att nå mammor, det framgår dock inte på vilket sätt eller varför.

Vissa kommuner beskriver också att personalen har utbildats på områden som rör jämställdhet, antidiskriminering och normer för att ha ett jämställt bemötande och reagera direkt vid kränkande beteenden. Ett annat exempel är att personal behöver arbeta för att främja flickors sexuella och reproduktiva hälsa. En kommun anger att de som en del i det arbetet aldrig har med en man som tolk när flickor ska undersökas av skolsköterska.

Bosättning av nyanlända

Enligt lag (2016:38) om mottagande av vissa nyanlända invandrare för bosättning är alla kommuner skyldiga att efter anvisning ta emot nyanlända för bosättning. Bosättningslagen syftar till att bidra till en snabbare etablering på arbetsmarknaden och i samhällslivet genom ett gemensamt ansvar och en mer proportionerlig fördelning av mottagandet. Under 2019 omfattas 9000 nyanlända av anvisningar till landets kommuner. 65 kommuner har under 2019 haft noll som kommunalt.

I förarbetena till bosättningslagen (prop. 2015/16:54) framgår att kommunernas riktlinjer för bostadsförsörjningen ska, utöver nationella och regionala mål, beakta det integrationspolitiska målet liksom ansvaret på den regionala nivån för integration och bosättning för nyanlända och deras anhöriga. Vidare tas det upp att en utgångspunkt för bostadspolitiken är att bostaden är en social rättighet. Målsättningen är att skapa förutsättningar för alla att leva i goda bostäder till rimliga kostnader och att förverkligandet av denna målsättning förutsätter aktiva insatser av kommunerna.

Bosättningslagen ger ett lagligt stöd för att erbjuda anvisade nyanlända permanenta och långsiktiga bostadslösningar, men ger också utrymme att erbjuda tillfälliga lösningar. I förarbetena till bosättningslagen framgår att regeringens intention är att kommunerna i så stor utsträckning som möjligt bör erbjuda de nyanlända som omfattas av anvisningar permanenta bostäder. Samtidigt anför regeringen att det inte kan uteslutas att kommuner kommer att bli tvungna att erbjuda tillfälliga bostäder för att kunna fullgöra sin skyldighet. För att inte begränsa den flexibilitet som är nödvändig för att kommunerna vid behov ska kunna erbjuda boenden av mer tillfällig karaktär, bedömer regeringen att det inte är lämpligt att i lagen reglera vilken typ av boende som avses. I början av året prövade Kammarrätten en kommuns beslut att säga upp bostadskontrakt för nyanlända som anvisats till kommunen. Kammarrätten konstaterar i sin dom att beslutet inte bryter mot bosättningslagen. Med hänsyn till hur lagen är utformad ställer inte bosättningslagen upp

något hinder mot att en kommun erbjuder boenden som endast är tillfälliga till nyanlända som anvisas.

Utöver mottagandet på anvisning tar kommunerna även emot nyanlända personer med uppehållstillstånd som på egen hand ordnat bostad i kommuner liksom direktinresta anhöriga, genom så kallad självbosättningen. Självbosättningen beräknas utgöra två tredjedelar av mottagandet av nyanlända. Fördelningen varierar dock mellan kommuner och olika delar av landet. Kommuner har rätt till statlig ersättning för mottagande av och insatser för nyanlända. Schablonersättningen avser bland annat kostnader för mottagande och praktisk hjälp i samband med bosättning.

Följande avsnitt redovisar i vilken grad kommuner instämmer med sex påståenden gällande nyanländas bosättning. Tre påståenden berör självbosatta nyanlända. Svarsfrekvensen för samtliga frågor inom bosättning är 62 procent.

Kommunerna har fått ange hur väl de instämmer med påståenden utifrån en skala från *Instämmer helt* till *Instämmer inte alls*. Kommuner med noll i kommuntal och som således inte har ett mottagande på anvisning under 2019 har endast fått frågor om självbosatta nyanlända.

Respondenter med eller utan mottagande av anvisade nyanlända

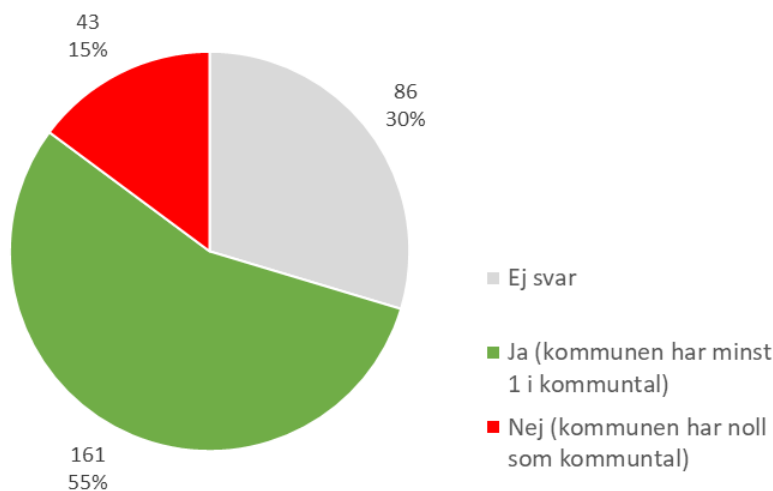

Bild 3.1 Kommuners svar på frågan om ifall de har ett mottagande på anvisning

Förutsättningar för etablering och integration-anvisade

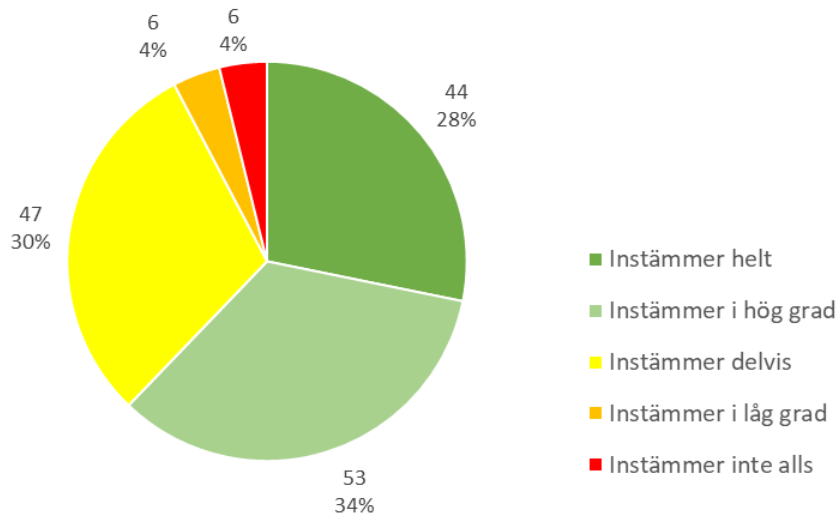

Bild 3.2 Kommunens bostadslösningar för anvisade nyanlända ger goda förutsättningar för etablering och integration i kommunen

156 kommuner har besvarat frågan om att deras bostadslösningar för anvisade nyanlända ger goda förutsättningar för etablering och integration. 62 procent av respondenterna instämmer helt eller i hög grad i att så är fallet. 30 procent instämmer delvis i påståendet medan 8 procent instämmer i låg grad eller inte alls. 118 kommuner har lämnat en motivering om i vilken grad de instämmer med påståendet (4 inte alls, 5 i låg grad, 37 delvis, 42 i hög grad, 29 helt).

- De kommuner som inte alls instämmer med påståendet, beskriver i sina motiveringar att de bara kan erbjuda temporära bostäder och att plan- och bygglagen inte kan hantera snabb anpassning. De nämner att temporära bostadslösningar leder till boendesegregation och att individen får lägga mycket fokus på att hitta en ny bostad.
- Motiveringar från kommuner som instämmer i låg grad i påståendet, beskriver att stor bostadsbrist leder till temporära boendelösningar och bosättning utanför tätorten med dåliga busskommunikationer.
- Bland kommunerna som svarat att de instämmer i hög grad, motiveras svaren med att det finns goda möjligheter för målgruppen att få förstahandskontrakt och därmed inte behöver flytta mellan olika bostadslösningar. Detta möjliggör för målgruppen att fokusera på etableringsinsatser och barn behöver inte byta skola. En utmaning som kommunerna nämner är svårigheter att hitta tillräckligt stora lägenheter i många områden.

- De kommuner som instämmer i påståendet helt, beskriver att anvisade får permanenta lägenhetslösningar och många har möjlighet till bostad nära bussförbindelser och skola. Ett flertal av dessa kommuner beskriver en nära och god kontakt med kommunala bostadsbolag och vissa även med privata fastighetsägare.
- Övriga motiveringar från kommunerna berör brist på små lägenheter till ensamstående och problematik med höga hyror.

I kommentarerna framgår att frågan är komplex och att det inte är självklart vad som menas med ”goda förutsättningar” för etablering och integration. Det kan tolkas som att det finns ett strukturerat arbete, rutiner kring mottagande och bosättning, att nyanlända anvisas till en bostad som är i rimligt skick och att arbetet stötts av en boendestödjare. Men goda förutsättningar kan också tolkas som förstahandskontrakt, att bostaden motsvarar nyanländas behov, och närhet till kollektivtrafik, allmän service, skola och lekplatser.

Permanent bostäder till anvisade nyanlända

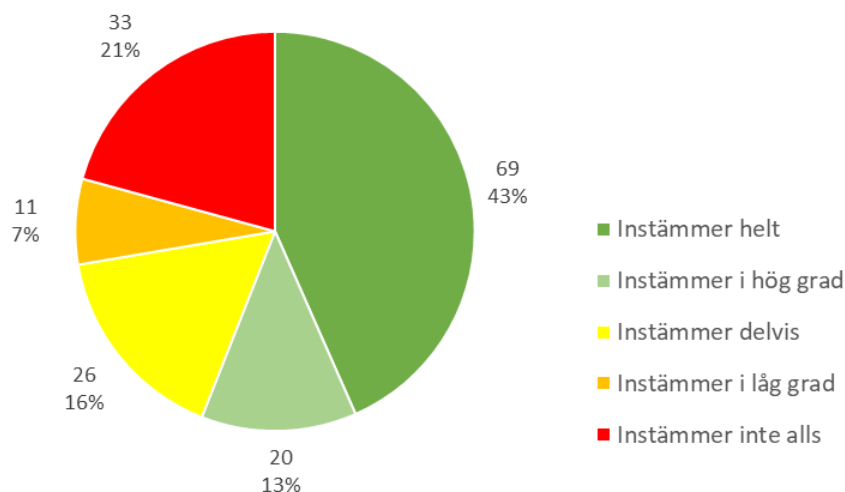

Bild 3.3 Kommunen erbjuder nyanlända permanenta bostäder till anvisade nyanlända

156 kommuner har besvarat frågan om de erbjuder permanenta bostäder till anvisade nyanlända. Mer än hälften, 56 procent, instämmer helt eller i hög grad i påståendet. 16 procent instämmer delvis och drygt en fjärdedel, 28 procent av kommunerna, instämmer i låg grad eller inte alls i påståendet. 112 kommuner har lämnat en motivering till sin bedömning (25 inte alls, 9 i låg grad, 20 delvis, 13 i hög grad, 45 helt).

- Bland de kommuner som inte alls instämmer, eller som instämmer i låg grad, med påståendet, beskrivs i motiveringarna en situation där det inte finns många förstahandskontrakt att erbjuda. I vissa kommuner erbjuder man hyresbostad upp till fyra år för vissa grupper, till exempel barnfamiljer. En kommun har ett politiskt beslut att inte erbjuda boenden mer än under etableringstiden. Andra anledningar att man inte erbjuder permanenta bostäder är hög hyra och bostadsbrist.

- Flera kommuner uppger att man har olika rutiner för olika grupper. Till exempel för nyanlända med tillfälligt eller permanent uppehållstillstånd, familj eller ensamstående, eller kvotflyktingar.
- De kommuner som instämmer helt, eller i hög grad till påståendet, beskriver i många fall att målgruppen direkt får förstahandskontrakt, alternativt att de får andrahandskontrakt som efter en tid övergår till förstahandskontrakt. Några kommuner hänvisar till att de har en god tillgång till bostäder, vilket möjliggör att ge målgruppen permanenta bostäder från start. I vissa fall får målgruppen under en kort period bo i ett genomgångsboende.
- Det framkommer att kommunerna väger fördelar med förstahandskontrakt gentemot att bostaden är anpassad utifrån målgruppens behov, närhet till skola och förskola och att det i vissa fall kan innebära ett flertal flyttar för att få förstahandskontrakt. Flertalet bostadsförändringar kan inverka negativt främst på barnens skolgång.

Av kommuners kommentarer framkommer att det finns tolkningar av ”permanent bostäder”. En del kommuner ser endast tillsvidarekontrakt direkt vid mottagandet som permanent, medan andra kommuner anser att andrahandskontrakt som efter en tid övergår till förstahandskontrakt, eller ett förstahandskontrakt som ges efter en tid i tillfälligt boende, är en permanent lösning.

Aktivt arbete för hållbara bostadslösningar för anvisade nyanlända

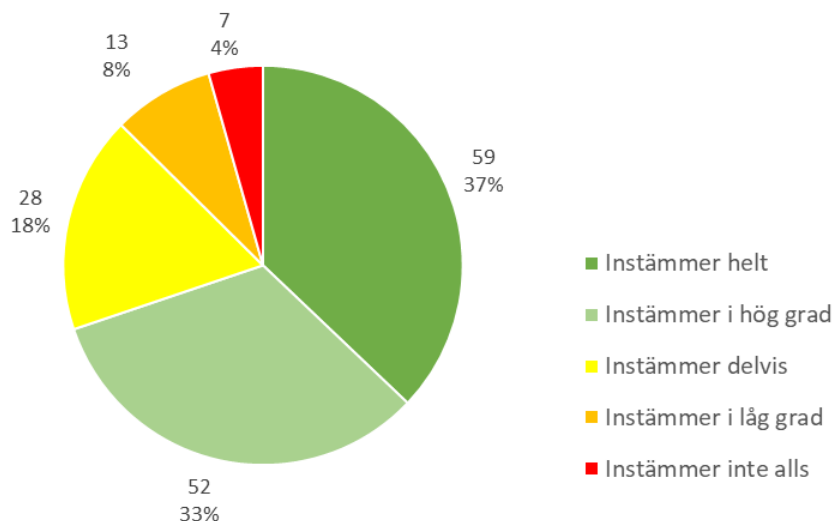

Bild 3.4 Kommunen arbetar aktivt för att skapa hållbara bostadslösningar för anvisade nyanlända

159 kommuner har besvarat frågan. 70 procent av kommunerna som har svarat instämmer helt eller i hög grad i påståendet att de arbetar aktivt för att skapa hållbara bostadslösningar för anvisade nyanlända. 12 procent av kommunerna instämmer i låg grad eller inte alls i

detta. 108 kommuner har lämnat en motivering till sin bedömning (3 inte alls, 10 i låg grad, 22 delvis, 37 i hög grad, 36 helt).

- Motiveringar från kommuner som inte alls instämmer eller i låg grad instämmer med påståendet nämner bland annat politiska beslut om att erbjuda bostad under högst två år och att kommunen inte har ett eget bostadsbolag.
- De som anger att de instämmer helt, eller i hög grad anger att de i stor utsträckning arbetar med samverkan och dialog med kommunala och privata hyresbolag.
- Några kommuner beskriver att de har personal i form av bovärd eller bousekreterare. Boskolor är en insats som används för att öka målgruppens kunskaper i skyldigheter och rättigheter som hyresgäst i syfte att förbättra långsiktiga kontakter med privata hyresvärdar.
- Flera kommuner framhåller att man i arbetet även tar hänsyn till närhet till förskola och skolor. I vissa fall kan strävan efter att målgruppen ska få förstahandskontrakt leda till flera flyttar, vilket påverkar individerna negativt.
- Flera kommuner anger att de har tydliga avtal med kommunala hyresbolag där en viss andel av nybyggnation och av lägenheter som omsätts avsätts för målgruppen, medan andra har regelbunden dialog med bostadsbolag.

I motiveringarna framkommer att det finns ett tolkningsutrymme för vad det innebär att arbeta aktivt för att skapa hållbara bostadslösningar för anvisade nyanlända. Några kommuner menar att de gör det genom information och stöd till målgruppen att på egen hand hitta permanent boende. Andra kommuner lyfter att de erbjuder tillsvidarekontrakt.

Arbete med bosättning innefattar självbosatta nyanlända

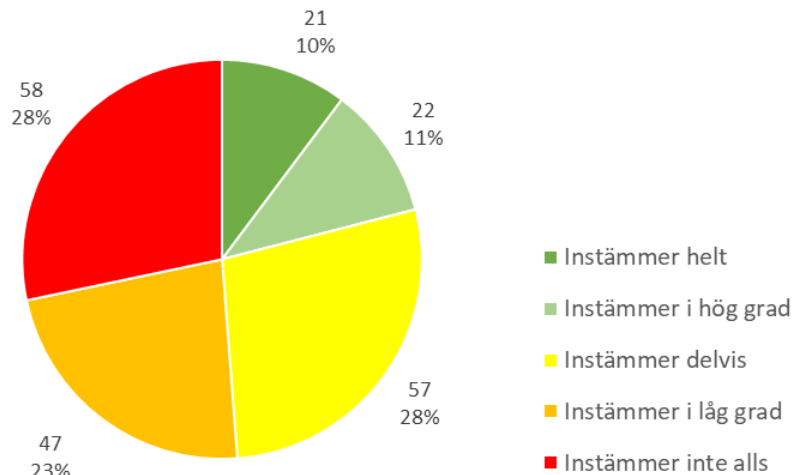

Bild 3.5 Kommunens arbete med bosättning innefattar självbosatta nyanlända

205 kommuner har besvarat frågan om deras arbete med bosättning innefattar självbosatta nyanlända. Drygt hälften av kommunerna instämmer i låg grad eller inte alls i det påståendet. 28 procent instämmer delvis medan 21 procent instämmer helt eller i hög grad. Av de kommuner som har svarat på frågan har 176 kommuner lämnat en motivering till sin bedömning (46 inte alls, 41 i låg grad, 53 delvis, 19 i hög grad, 17 helt).

- Motiveringarna från de kommuner som inte alls instämmer jämför ofta med det ansvar som kommuner har under bosättningslagen. Flera anger att självbosatta kan få stöd i form av information om bostadsbolag och bostadsköer. Två kommuner hänvisar till att det finns politiska beslut om att inte involvera självbosatta i arbetet. I vissa fall kan kommunerna hjälpa till med bostad i ett kort inledande skede eller om situationen blir akut.
- De kommuner som svarat att de instämmer delvis erbjuder i många fall information, stöd och vägledning, kontakt med hyresbolag och översättning vid kontraktsskrivning. Några anger att de hjälper bostadslösa egenbosatta som har barn och i akuta och särskilda fall.
- Målgruppen anhöriga till ensamkommande barn får i många fall hjälp med passande bostad.
- Vissa kommuner erbjuder hjälp med bostad för självbosatta som folkbokfört sig i kommunen medan andra aktivt följer upp vilka som flyttat till kommunen på egen hand.

Det framkommer att kommuner som instämmer helt eller i hög grad tolkat frågan om bostättning på olika sätt. Några har fokuserat på bostadsanskaffande, medan andra har kommenterat mer stödfunktioner som information.

Förutsättningar för etablering och integration för självbosatta nyanlända

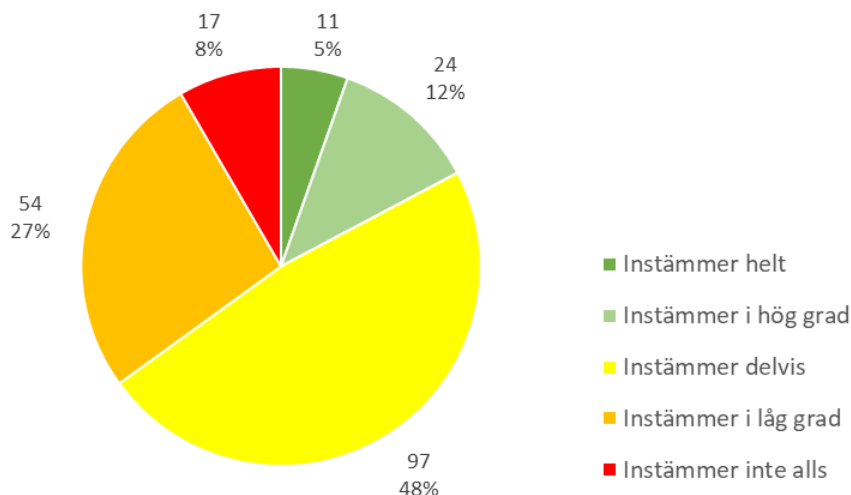

Bild 3.6 Kommunen anser att bostadssituationen för självbosatta nyanlända ger goda förutsättningar för etablering och integration i kommunen

203 kommuner har besvarat påståendet att kommuner anser att bostadssituationen för självbosatta nyanlända ger goda förutsättningar för etablering och integration. 17 procent instämmer helt eller i hög grad i påståendet och 35 procent instämmer i låg grad eller inte alls i påståendet. Nästan hälften instämmer delvis i påståendet. 175 kommuner har lämnat en motivering till sin bedömning (16 inte alls, 44 i låg grad, 84 delvis, 21 i hög grad, 10 helt).

- De kommuner som inte alls eller i låg grad instämmer i påståendet beskriver hur målgruppen i stor omfattning har tidsbegränsade kontrakt och att boendet innebär trångboddhet vilket påverkar barnen. Kommuner uppger att en del av gruppen bor inneboende eller har svartkontrakt vilket kan leda till undermåliga bostäder och att individen skuldsätter sig för att få en bostad.
- Kommuner som delvis håller med om påståendet lyfter i stort sett samma påverkansfaktorer som gruppen som inte instämmer alls eller som instämmer i låg grad i påståendet. Flera av kommunerna som anger att de instämmer i påståendet i hög grad, nämner ändå trångboddhet som ett problem bland självbosatta.
- Kommuner som angett att de håller med i påståendet i helt eller i hög grad anger att en förklaring är att ”en liten kommun tar stort ansvar”. I dessa fall finns god tillgång till bostäder och många självbosatta har hittat permanenta bostadslösningar, bland annat utanför tätorten.

- Vidare nämner kommunerna att många som flyttar till kommunen på egen hand, har ett nätverk och att de genom dessa nätverk får hjälp och stöd.
- Några kommuner har svårigheter att besvara frågan då de inte har kännedom om de som bosätter sig på egen hand.

Aktivt arbete med bostadsanskaffning i kommunen åt självbosatta nyanlända

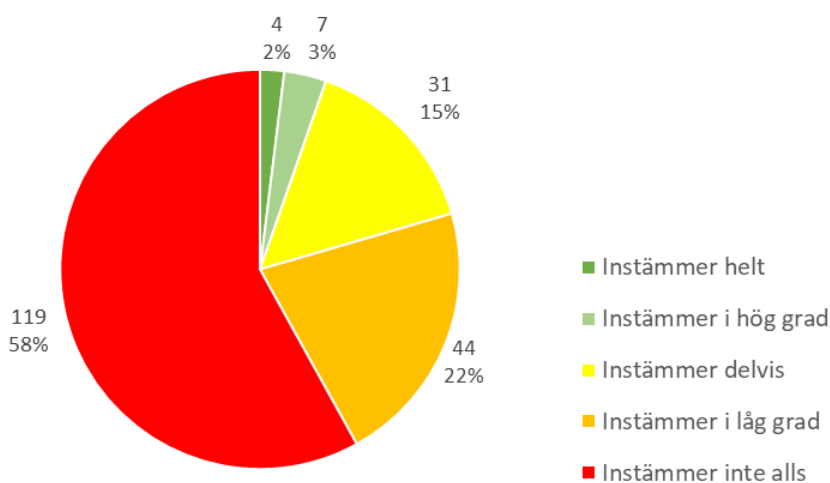

Bild 3.7 Kommunen arbetar aktivt med bostadsanskaffning i kommunen åt självbosatta nyanlända

205 kommuner har besvarat frågan om kommunen arbetar aktivt med bostadsanskaffning åt självbosatta nyanlända. 8 av 10 av de kommuner som svarat på frågan instämmer inte alls eller i låg grad i det påståendet. 5 procent instämmer helt eller i hög grad. 106 kommuner har lämnat en motivering till sin bedömning (88 inte alls, 40 i låg grad, 23 delvis, 7 i hög grad, 2 helt).

- Kommunerna som motiverat sina svar utgörs av största del ”instämmer inte alls” och i sina kommentarer hänvisar många till att det inte är deras uppdrag enligt aktuell lagstiftning.
- I ett par kommuner finns det politiska beslut på att man bara ska arbeta med bosättning av anvisade och några motiveringar hänvisar till att kommunerna har dålig kännedom om målgruppen och att målgruppen oftast hittar boende själva.
- Exempel på stöd vid hjälp med bostadsanskaffning är att förmedla information och kontakter samt att hjälpa till att hitta tillfälliga lösningar och joubostäder till barnfamiljer och vid akuta skäl.

Framgångsfaktorer

Många av de framgångsfaktorer som kommunerna har lyft i enkäten berör samarbete kring bostadsanskaffning, samverkan och organisationen för mottagande, helhetssyn på hur bostad och etablering hänger ihop, samt information och vägledning kring bostadsmarknad och boende.

Många kommuner framhåller vikten av samarbete med både allmännyttiga och privata bostadsföretag. En god samverkan och dialog upplevs vara centralt för bostadsanskaffningen. Ägardirektiv till kommunala bostadsföretag samt avtal med både kommunala och privata bostadsföretag lyfts som exempel på arbetssätt. Flera kommuner lyfter vikten av långsiktighet och att bosättning sker i olika områden för att motverka segregation. Goda kommunikationer till arbete, skola och förskola upplevs också vara centralt. Ett antal kommuner pekar också på hur samarbete med civilsamhälle och privata bostadslösningar kan skapa långsiktiga bostadskontrakt.

Kommuner betonar också vikten av fungerande organisation för mottagandet som har goda rutiner, samverkar med andra berörda aktörer, och följer upp mottagandet. Detta inverkar också på möjligheten att upprätthålla goda relationer med bostadsföretag.

En annan framgångsfaktor som lyfts är vikten av att se sambandet mellan bostaden och den enskildes möjlighet till etablering. Flera kommuner pekar på betydelsen av förstahandskontrakt eller stadigvarande bostad, vilket också innebär att barnen inte behöver byta skola vid ett flertal tillfällen.

Slutligen lyfter flera kommuner vikten av insatser och vägledning kring bostadsmarknaden liksom vikten av boskolor med praktisk information om vad det innebär att bo i lägenhet, vilket av flera lyfts som en förutsättning för en god och långsiktig relation med hyresvärdar.

Utvecklingsområden

Kommunerna har även lyft ett antal utvecklingsområden i enkäten. En del av de framgångsfaktorer som kommuner lyft i tidigare avsnitt, har andra kommuner lyft som utvecklingsområden. Det gäller exempelvis behov av att utveckla dialog och samarbete med bostadsföretag och att motverka segregation genom att sprida bosättningen mellan olika bostadsområden i kommunen. Bostadsbrist, trångboddhet, höga hyror, inkomstkrav och svårigheter att få tillsviarekontrakt och komma in på den reguljära bostadsmarknaden lyfts liksom behovet av att koppla frågorna till bostadsförsörjningen i dess helhet och bostadsbehoven för ekonomiskt svaga grupper i allmänhet. Kommunerna efterfrågar också en större helhetssyn med bosättning och långsiktig integration där man tar hänsyn till etableringsinsatser, skola och vuxenutbildning och uppnår bättre intern samverkan mellan kommunernas olika verksamhetsområden till exempel för att minska vräkning av barnfamiljer. Det finns också exempel på kommuner som ser behov av att motivera nyanlända att bo kvar i kommunen och involvera näringslivet utifrån arbetskraftsbehov. Flera kommuner ser en förbättrad infrastruktur på landsbygden som en förutsättning för att kunna bosätta målgruppen utanför tätorten. Kommuner lyfter även behov av information om bostadsmarknaden och boskolor, både för anvisade och självbosatta. Ett förslag är att kunna erbjuda nyanlända med kort utbildning en bostadslots. Då andelen kvotflyktingar bland de anvisade ökar nämns också att startsträckan för denna grupp att på egen hand söka och hitta bostad är längre.

Några kommuner föreslår förändringar i lagstiftning och regelverk. Förslagen gäller att anhöriga borde kunna anvisas eller att alla nyanlända ska ges möjlighet till anvisning. För att förbättra kommunernas planeringsförutsättningar finns också förslag om bättre matchning mellan hushåll och faktiska bostäder, en längre tidsram från anvisning till mottagande samt att anvisningar i första hand borde ske till kommuner där den nyanlände varit boende som asylsökande. Ett annat förslag är större möjligheter för kommuner som vill ta emot fler nyanlända på anvisning att också få göra så.

Hänsyn i arbetet till olika behov och förutsättningar hos flickor och pojkar, kvinnor och män

I majoriteten av alla svar uppger kommunerna att de behandlar alla lika eller att de utgår från individuella behov.

Det finns dock flera exempel på när särskild hänsyn tas till kvinnor respektive män. Flera kommuner anger att de, så långt det går, inte placerar ensamma kvinnor och barn i korridorer eller boenden med män. En kommun svarar att de tänker sig mer för vid placering av en ensam kvinna än en ensam man. I vissa svar är det tydligt att det beror på risk för övergrepp eller trakasserier medan de flesta lämnar det okommenterat.

Många kommuner skriver att de tar hänsyn till familjesituation och antal barn vid tilldelning av bostad. Det kan handla om att barnfamiljer prioriteras, att barn oavsett kön ska ha möjlighet till eget rum eller att säkerställa närhet till fritidsaktiviteter och kollektivtrafik. En kommun uppger att de försöker ägna extra uppmärksamhet till kvinnor i processen, andra betonar att de alltid skriver kontrakt på båda vuxna i en familj. Det kan också finnas behov av att stötta kvinnor i skilsmässa och en kommun anger att de har varit tvungna att stoppa en anvisning för att barn i familjen måste skyddas från sin far, som bott i kommunen.

En kommun svarar att de ser ett behov av större kunskap om behov och förutsättningar för individer med könsöverskridande identitet och uttryck.

Boende och insatser för ensamkommande barn och ungdomar

Följande avsnitt redovisar resultaten för den del av enkäten som rör boende och insatser för ensamkommande barn och ungdomar. Mellan 1 mars och 31 juli har totalt 305 ensamkommande barn mottagits i landets kommuner. 170 kommuner har inte tagit emot något ensamkommande barn under denna period.

Kommunerna har fått ange hur väl de instämmer med de fem uppställda påståendena utifrån en skala från *Instämmer helt* till *Instämmer inte alls*. Svarefrekvensen för samtliga frågor inom insatser för ensamkommande barn och ungdomar är 66 procent.

Boende för ensamkommande barn under 18 år

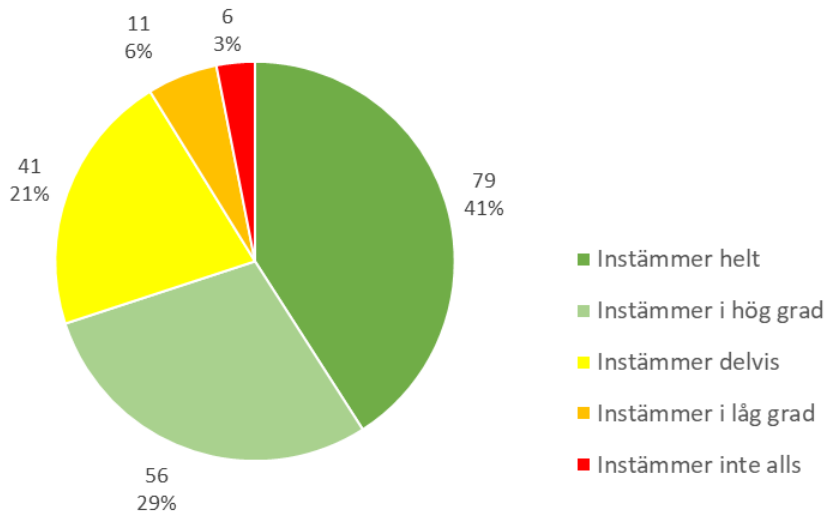

Bild 4.1 Kommunen har god förmåga att möta behovet av boende för ensamkommande barn under 18 år.

193 kommuner har besvarat frågan om påståendet att kommunen har en god förmåga att möta behovet av boende för ensamkommande barn under 18 år. 70 procent av kommunerna anser att så är fallet genom att instämma i påståendet helt eller i hög grad. Nio procent instämmer i låg grad eller inte alls i påståendet. 165 kommuner har lämnat en motivering till sin bedömning (6 inte alls, 11 i låg grad, 37 delvis, 48 i hög grad, 63 helt).

- Flera av de kommuner som svarat att de instämmer helt med påståendet beskriver i sina motiveringar att de har en egen väl fungerande organisation, ofta med egna HVB- eller stödboenden i kommunal regi. God tillgång till familjehem lyfts också fram som en framgångsfaktor.
- Ett lågt inflöde av ensamkommande barn och ungdomar påverkar kommunernas möjligheter att upprätthålla kapacitet för att möta behovet av boende för gruppen. I många kommuner har HVB-boenden, och i en del fall även stödboenden, avvecklats till följd av det generellt sett låga mottagandet.
- Flera kommuner med lågt mottagande av ensamkommande anger att man har överenskommelser med andra kommuner om omfördelning av den andel som avgör hur många barn som anvisas till kommunen. Flera kommuner har även avtal med andra kommuner som tagit över kommunandelen.
- I många kommuner har en omställning från HVB-boenden till stödboenden och familjehem skett. I en del kommuner finns svårigheter i att hitta lämpliga familjehem. Flera kommuner uppger också att de är beroende av upphandlade placeringar för att kunna tillgodose behovet av boende

Allmänt kan sägas att många kommuner har god kapacitet att hantera den nivå av mottagande som råder i dagsläget, men vid en ökning skulle utmaningar uppkomma för en del kommuner då boendeverksamhet för målgruppen på många håll avvecklats.

Boende för ensamkommande unga över 18 år med uppehållstillstånd

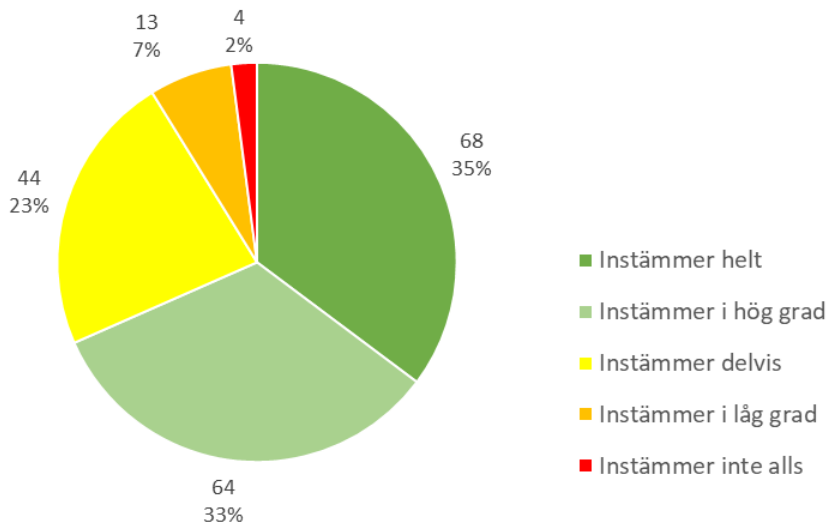

Bild 4.2 Kommunen har god förmåga att möta behovet av boende för ensamkommande unga över 18 år som beviljats uppehållstillstånd som ensamkommande barn och bor kvar i kommunen.¹

193 kommuner har besvarat frågan om påståendet att kommunen har en god förmåga att möta behovet av boende för ensamkommande barn över 18 år med uppehållstillstånd. En majoritet av de svarande kommunerna, 68 procent, instämmer helt eller i hög grad i detta påstående. 23 procent instämmer delvis medan 9 procent instämmer i låg grad eller inte alls i påståendet. 165 kommuner har lämnat en motivering till sin bedömning (2 inte alls, 12 i låg grad, 39 delvis, 56 i hög grad, 56 helt).

- Flera kommuner lyfter att ungdomarna har möjlighet att bo kvar i stödboenden, familjehem eller annan placeringsform tills bostad kan ordnas på annat vis.
- Det finns en till viss del skiftande syn kommuner emellan på kommunernas ansvar för bostadsfrågan för ensamkommande unga som fyllt 18 år. En del kommuner gör en bedömning utifrån vårdbehov, där de ungdomar som inte har något kvarstående vårdbehov förväntas ansvara för den egna bostadsanskaffningen. I andra kommuner erbjuds ungdomarna stöd vad gäller boende oavsett kvarstående vårdbehov.
- En stor del av kommunerna hänvisar till bostadsbrist och därav följande svårigheter för ungdomarna att komma in på den ordinarie bostadsmarknaden i kommunen.

¹ Frågan omfattar inte boende för ensamkommande unga som beviljats uppehållstillstånd för studier i vuxen ålder. För en närmare kartläggning av situationen för denna målgrupp, se Länsstyrelsens nationella rapport "Med uppehållstillstånd för studier" (Länsstyrelsen i Gävleborg 2019:9)

Övriga insatser (exklusive boende) enligt socialtjänstlagen för ensamkommande barn *under 18 år*

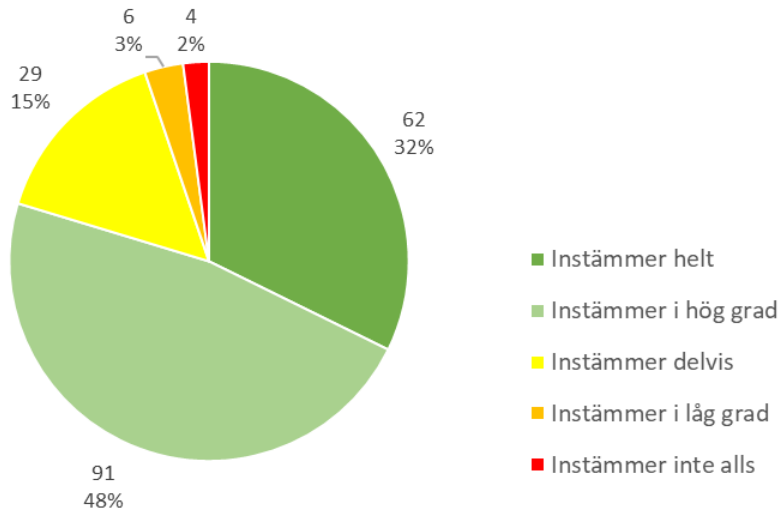

Bild 4.3 Kommunen har god förmåga att möta behovet av eventuella övriga insatser (exklusive boende) enligt socialtjänstlagen för ensamkommande barn *under 18 år*

192 kommuner har besvarat frågan om påståendet att kommunen har en god förmåga att möta behovet av eventuella övriga insatser enligt socialtjänstlagen för ensamkommande barn *under 18 år*. Åtta av tio kommuner instämmer helt eller i hög grad i detta påstående. Fem procent instämmer i låg grad eller inte alls i påståendet. 149 kommuner har lämnat en motivering till sin bedömning (4 inte alls, 4 i låg grad, 22 delvis, 74 i hög grad, 45 helt).

- Merparten av kommunerna har angett att de instämmer helt eller i hög grad i påståendet, utifrån att man upplever sig ha god beredskap att möta målgruppen och dess behov. Det kraftigt minskade mottagandet gör att många anser sig ha en god och anpassad organisation för att möta målgruppen. Flera kommuner betonar vikten av ett nära samarbete, både internt (exempelvis mellan socialtjänst och skola) men även mellan kommun och externa aktörer såsom polisen, hälso- och sjukvården och civila samhället.
- Ett flertal kommuner betonar att målgruppen får stöd och hjälp inom ordinarie strukturer utifrån individuella behov.
- De kommuner som inte instämmer alls eller som instämmer i låg grad i påståendet motiverar bland annat detta med förändrade ekonomiska förutsättningar och att verksamhet för målgruppen monterats ned i kommunen.

Övriga insatser (exklusive boende) åt ensamkommande unga över 18 år

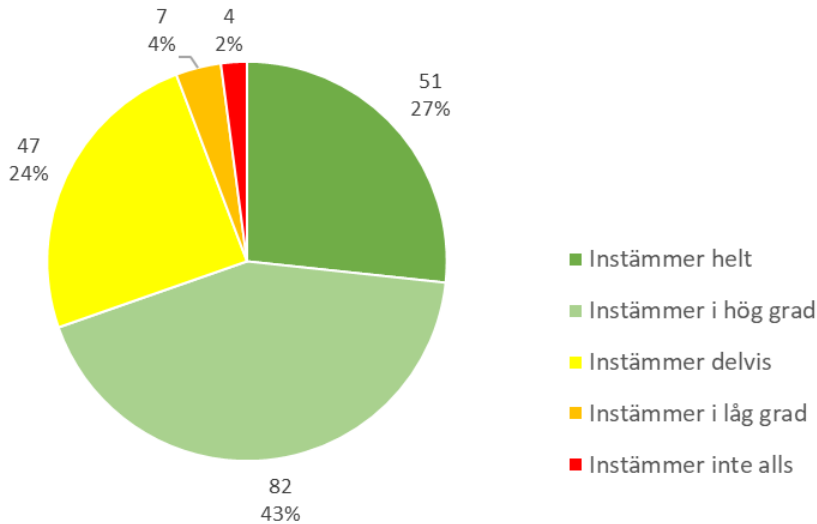

Bild 4.4 Kommunen har god förmåga att möta behovet av eventuella övriga insatser (exklusive boende) åt ensamkommande unga över 18 år som beviljats uppehållstillstånd som ensamkommande barn och bor kvar i kommunen²

191 kommuner har besvarat frågan om påståendet att kommunen har en god förmåga att möta behovet av eventuella insatser åt ensamkommande unga över 18 år. 70 procent anser sig ha det då de instämmer helt eller i hög grad i påståendet. 6 procent instämmer i låg grad eller inte alls i påståendet. 129 kommuner har lämnat en motivering till sin bedömning (3 inte alls, 4 i låg grad, 34 delvis, 56 i hög grad, 32 helt).

- Merparten av kommunerna har angett att de instämmer helt eller i hög grad i påståendet, utifrån att man upplever sig ha god beredskap att möta målgruppen. Eventuella behov tillgodoses efter sedvanlig prövning. Kommuner som instämmer helt eller i hög grad i påståendet nämner i ett flertal fall att de har en god intern samverkan och att de även samverkar med civilsamhället kring målgruppen. I några kommuner erbjuds stöd och service via stödboenden.
- Flera av motiveringarna lyfter att möjligheterna att erbjuda stöd ökar då målgruppen är mindre.
- Flera kommuner påtalar att det kan finnas svårigheter kring att tillhandahålla insatser till mer vårdkrävande ungdomar med till exempel missbruksproblematik eller kriminalitet.

² Frågan omfattar inte boende för ensamkommande unga som beviljats uppehållstillstånd för studier i vuxen ålder. För en närmare kartläggning av situationen för denna målgrupp, se Länsstyrelsens nationella rapport "Med uppehållstillstånd för studier" (Länsstyrelsen i Gävleborg 2019:9)

Boende i kommunen för asylsökande ensamkommande unga över arton år

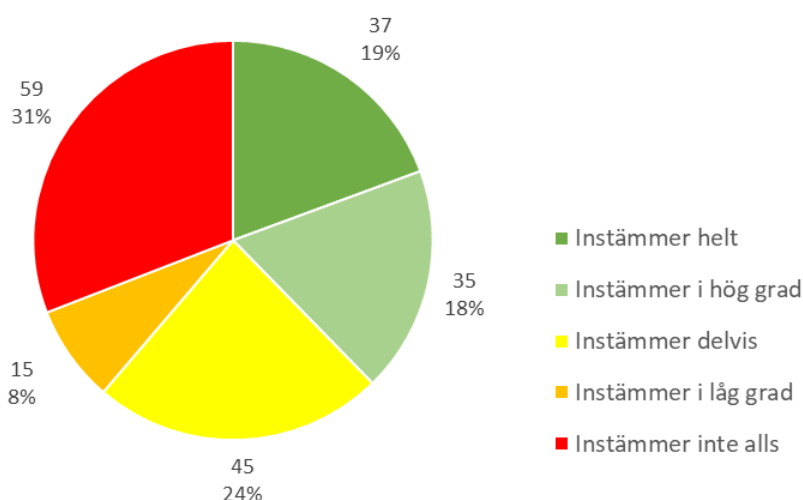

Bild 4.5 Kommunen möjliggör fortsatt boende i kommunen för asylsökande ensamkommande unga över arton år som anvisats till kommunen som ensamkommande barn.

191 kommuner har besvarat frågan om påståendet att kommunen möjliggör för fortsatt boende i kommunen för asylsökande ensamkommande unga över 18 år som anvisats till kommunen som ensamkommande barn. Det är en nästan lika stor andel av kommunerna som instämmer helt eller i hög grad (37 procent) som instämmer i låg grad eller inte alls (39 procent). 157 kommuner har lämnat en motivering till i vilken grad de instämmer med påståendet (49 inte alls, 14 i låg grad, 40 delvis, 25 i hög grad, 29 helt).

- De kommuner som svarat att de instämmer i hög grad eller helt, beskriver i flera fall att de har möjlighet att erbjuda boende till målgruppen då den är relativt liten. Några kommuner har satt en åldersgräns på 20 eller 21 år då målgruppen räknas in i den ordinarie verksamheten, förutsatt att de inte får avslag på sin asylansökan.
- Motiveringarna från kommuner som inte instämmer alls i påståendet eller som instämmer i låg grad, beskriver främst att ansvaret för målgruppen ligger hos Migrationsverket, alternativt att det är statens ansvar.
- De kommuner som delvis instämmer i påståendet beskriver att de gör individuella bedömningar utifrån behov (till exempel vårdbehov) efter det att ungdomen ansökt om hjälp. Några kommuner uppger att de kan bistå med boende om ungdomen har stora vårdbehov eller om de uppfyller kraven för gymnasielagen.
- Ett antal kommuner beskriver att civila samhället (kyrkan, föreningar, privatpersoner) engagerat sig i att ordna boende för målgruppen. Kommuner kan exempelvis stödja detta genom att bevilja bidrag eller ingå en IOP mellan kommun och föreningar (exempel från en kommun).

Framgångsfaktorer

Totalt har 115 kommuner svarat på frågan om framgångsfaktorer för kommunens arbete med boende och insatser för ensamkommande barn och unga.

Områden som många kommentarer berör är intern och extern samverkan, möjlighet att bedriva egna verksamheter för målgruppen, god kontakt med civila samhället samt stabil organisation och kompetent personal.

Flera kommuner beskriver också långsiktighet i organisation och planering, både inom kommunen och för målgruppen, som en framgångsfaktor.

Utvecklingsområden

Totalt har 81 kommuner svarat på frågan om utvecklingsområden för kommunens arbete med boende och insatser för ensamkommande barn och ungdomar.

Ett flertal svar beskriver en osäkerhet i hur uppdraget ska organiseras och genomföras med kompetent personal då antalet ensamkommande barn som anvisas till kommunerna minskat kraftigt. Flera kommuner föreslår samverkan i mottagandet mellan kommuner.

Kopplat till frågan om minskat mottagande är även svar som berör att kommunerna behöver ha tillräckliga ekonomiska resurser för att klara uppdraget.

Förbättrad samverkan med bostadsbolag, civila samhället och internt inom kommunen lyfts av ett flertal kommuner som viktiga utvecklingsområden. Några kommuner lyfter även fram att det behövs ett bättre stöd till individer med speciella behov, som till exempel funktionshinder eller missbruksproblematik.

Hänsyn i arbetet till olika behov och förutsättningar hos flickor och pojkar, kvinnor och män

I majoriteten av svaren uppger kommunerna att de behandlar alla lika eller att de utgår från individuella behov.

Flera uppger i sina svar att andelen flickor är väldigt låg eller ibland obefintlig. Många kommuner anger att de inte placerar flickor och pojkar på samma boenden eller att de strävar efter att inte göra det. I vissa kommuner placeras flickor istället i familjehem medan andra kommuner ser sig tvungna att placera flickor och pojkar tillsammans ändå. En kommun uppger att de i så fall aldrig placerar en ensam flicka i ett boende. I andra fall placeras flickor i andra kommuner.

Medan många kommuner lämnar svaret om att de tar emot få flickor okommenterat, är det flera kommuner som uppger att särskilt stöd ges till flickor just på grund av att de är få. En kommun beskriver att de tar särskild hänsyn till flickor dels på grund av boendesituationen, dels på grund av att ensamkommande flickor ofta lever under en ännu större utsatthet än pojkar gör. Flickor beskrivs i ett annat svar som svårare att ta emot och hedersrelaterat våld och förtryck nämns kopplat till det. I en annan kommun tas hänsyn till ensamkommande flickors behov genom att utöver skola också erbjuda aktiviteter för en meningsfull fritid. Ingen kommun nämner särskilda insatser för pojkar eller hur mottagandet av pojkar ser ut i relation till mottagandet av flickor.

Resultatredovisning – enkäten till regioner

Den del av enkäten som redovisas här handlar om hälso- och sjukvården och innehåller sju frågor. Regionerna har bedömt graden av påverkan på områdena primärvård, akutsjukvård, tandvård, barn- och mödravård, psykiatri, barn- och ungdomspsykiatri samt annan vård med anledning av mottagandet av asylsökande och nyanlända. 19 av 21 regioner har svarat. Svarsfrekvensen för de enskilda frågorna skiljer sig åt och ligger mellan 76 och 90 procent.

Primärvård

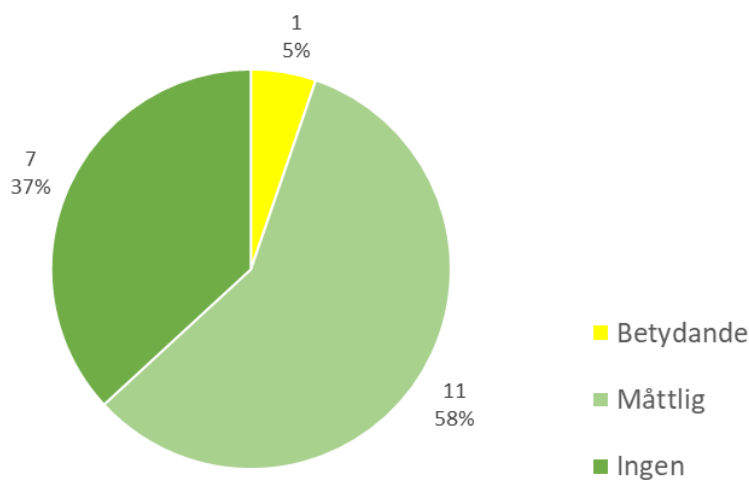

Bild 1.1 Nivå av påverkan på primärvården

19 regioner har besvarat frågan om påverkan på primärvården. Sju regioner har angett att verksamheten är opåverkad, elva regioner har angett att verksamheten är måttligt påverkad och en region har angett att verksamheten är påverkad på ett betydande vis. Tio regioner har lämnat en motivering till sin bedömning (1 betydande, 9 måttlig).

- Flera regioner påpekar att nivå av påverkan skiljer sig åt mellan olika delar av regionen, exempelvis till följd av var asylboenden är förlagda eller var i regionen det bor många självbosatta. Även storlek på vårdcentral kan påverka, där exempelvis små vårdcentraler har mindre marginaler och därför kan bli mer påverkade av ett ökat mottagande.

Akutsjukvård

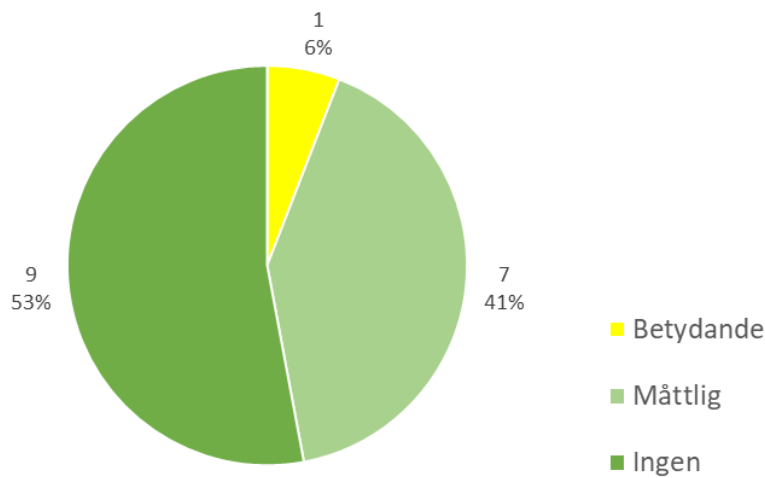

Bild 1.2 Nivå av påverkan på Akutsjukvården

17 regioner har besvarat frågan om påverkan på akutsjukvården. Nio regioner har angett att det inte råder någon påverkan på verksamheten medan sju regioner angett att påverkan är måttlig. En region har angett att påverkan är betydande. Fem regioner har lämnat motiveringar till sina bedömningar (1 betydande, 4 måttlig).

- Tre av regionerna lyfter att det kan finnas bristande kunskaper om det svenska vårdssystemet bland nyanlända och asylsökande, vilket riskerar leda till att man söker sig till akutsjukvården även för vårdbehov som skulle kunna tillgodoses inom primärvården. En region efterfrågar en ökad tydlighet i information till målgruppen angående vilken verksamhet inom vården de bör kontakta för olika behov.
- Två regioner påpekar att språksvårigheter hos målgruppen kan öka komplexiteten i vårdmötet och göra att det tar längre tid, men inte i en omfattning så det påverkar den sammanfattande påverkansnivån.

Tandvård

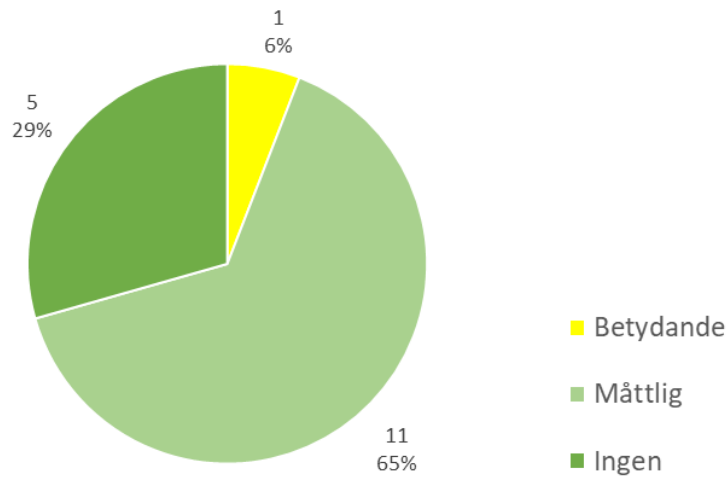

Bild 1.3 Nivå av påverkan på tandvården

17 regioner har besvarat frågan om påverkan på tandvården. Fem regioner har angett att verksamheten är opåverkad, elva regioner har angett att påverkan är måttlig och en region har angett att påverkan är betydande. Åtta regioner har lämnat en motivering till sin bedömning (8 måttlig).

- Även inom tandvården kan påverkan på verksamheten variera utifrån var klinikerna är förlagda och hur många asylsökande eller nyanlända som bor i den delen av regionen.
- En region påpekar att det är många i gruppen 18 till 23 år, som tidigare bara erhöll akuttandvård, som nu har rätt till fullständig tandvård. Nyanlända och asylsökande har generellt sett stort vårdbehov. I kombination med tandläkarbristen har väntetiderna ökat för övriga vuxna köpatienter.
- En region lyfter att många av de patienter som har stora tandvårdsbehov har kommit till landet under de senaste åren och därmed är regionen fortsatt påverkad till en viss grad, trots att det är relativt få nya som kommer till Sverige.

Barn- och mödravård

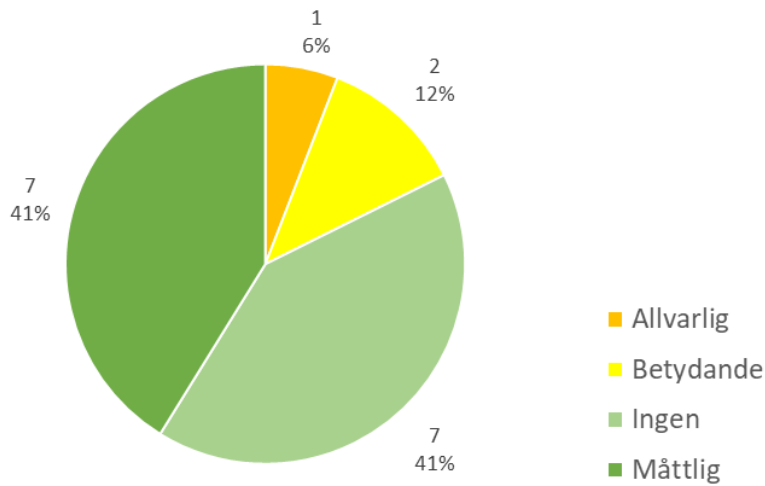

Bild 1.4 Nivå av påverkan på barn- och mödravård

17 regioner har besvarat frågan om påverkan på barn- och mödravården. Sju regioner har angett att verksamheten är opåverkad, sju regioner har angett att påverkan på verksamheten är måttlig, två regioner har angett att påverkan är betydande och en region har angett att påverkan är allvarlig. Tio regioner har lämnat en motivering till sin bedömning (1 allvarlig, 2 betydande, 7 måttlig).

- Liksom inom övriga områden påtalar flera regioner att regionala skillnader förekommer, bland annat till följd av huruvida kommunerna har asylboenden eller ej. En region lyfter att det finns skillnader i hur bemanningen kunnat anpassas utifrån antalet inskrivna på barna- och mödravårdscentraler, vilket även påverkar hur föräldrastödjande insatser kunnat erbjudas.
- En region nämner att det finns en ökad påverkan på vaccinationsplaneringen och att det krävs längre besökstider och ökad information till blivande föräldrar. En annan region anger att målgruppen till viss del är mer vårdkrävande, både medicinskt och psykiskt.

Psykiatri

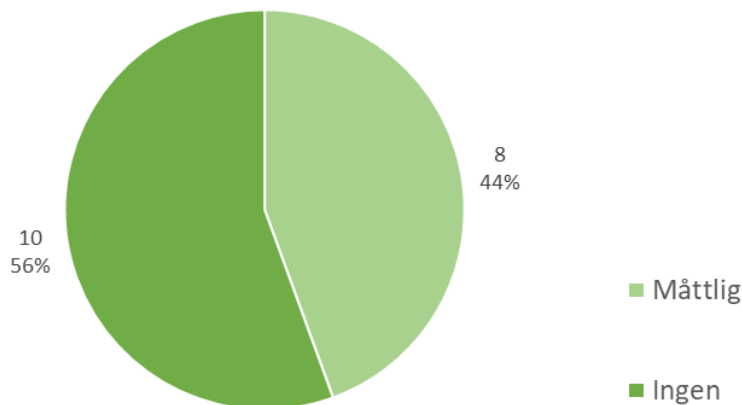

Bild 1.5 Nivå av påverkan på psykiatri

18 regioner har besvarat frågan om påverkan på psykiatri. Tio regioner har angett att verksamheten är opåverkad medan åtta regioner angett att påverkan är måttlig. Sju regioner har lämnat en motivering till sin bedömning (7 måttlig). Bland kommentarerna kan nämnas:

- Även inom psykiatri finns geografiska skillnader inom regionerna.
- En region lyfter att ökade tolkkostnader påverkar verksamheten, liksom att patienter uteblir från besök till följd av språkförbistringar.
- En annan region lyfter att traumaenheten har många patienter från grupperna nyanlända och asylsökande, vilket har resulterat i en förskjutning i deras grunduppdrag och långa väntetider för behandling.

Barn- och ungdomspsykiatri

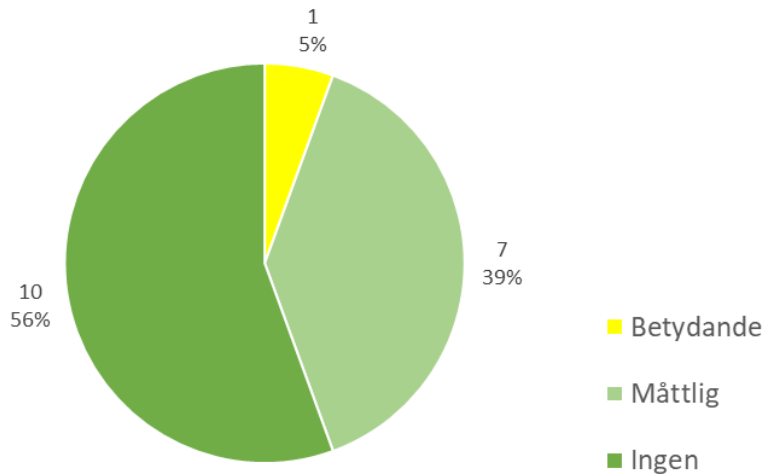

Bild 1.6 Nivå av påverkan på barn- och ungdomspsykiatri

18 regioner har besvarat frågan om påverkan på barn- och ungdomspsykiatri. Tio regioner har angett att det inte föreligger någon påverkan på verksamheten, sju regioner har angett att påverkan är måttlig och en region har angett att påverkan är betydande. Åtta regioner har lämnat en motivering till sin bedömning (1 betydande, 6 måttlig, 1 ingen).

- Den region som bedömer påverkan som betydande motiverar detta med att det finns komplexa ärenden i öppenvården där det finns behov av tolk och att det i perioder finns en hög belastning på alla delar inom barn- och ungdomspsykiatri.
- Övriga motiveringar från regioner som bedömt påverkan på verksamheten som måttlig varierar. En region beskriver att belastningen på barn- och ungdomspsykiatri har minskat, men att det inom habiliteringen (som tillhör samma verksamhet) kvarstår en ökad belastning på grund av nyanlända eller asylsökande barn med funktionsnedsättning. En annan region beskriver att det i perioder finns en hög belastning inom alla delar inom barn- och ungdomspsykiatri.
- En region lyfter att majoriteten av de ensamkommande som tidigare berördes av verksamheten nu fyllt 18 år, och därmed inte är aktuella för verksamheten längre. Det finns dock en utmaning i att nå nyanlända i målgruppen med behov av vård som enligt indikationer finns, men som inte kommer till barn- och ungdomspsykiatri i någon nämnvärd utsträckning.

Annan vård

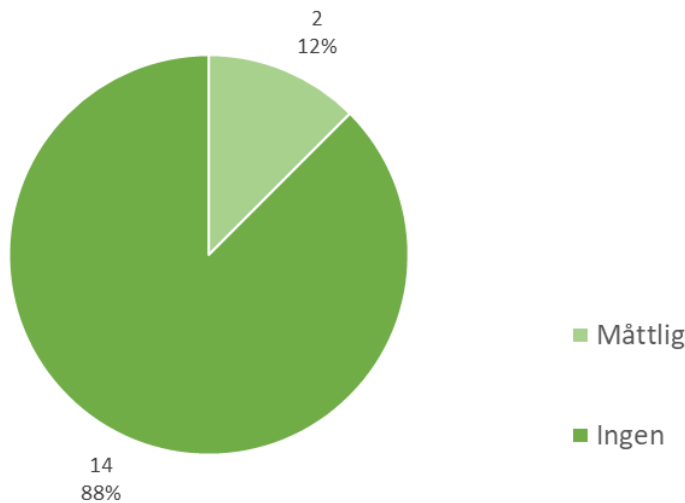

Bild 1.7 Nivå av påverkan på annan vård

16 regioner har besvarat frågan om påverkan på annan vård. 14 regioner har angett att den övriga vården är opåverkad medan två regioner angett att påverkan är måttlig. Två regioner har lämnat motivering till sin bedömning.

De motiveringar som regionerna lämnat består i att det finns geografiska skillnader inom regionen och en av regionerna beskriver att påverkan främst avser barn- och ungdomsmedicin. I övrigt ser man ingen påverkan.

Framgångsfaktorer

Regionerna lyfter en lång rad framgångsfaktorer inom de olika områdena, varav några faktorer återkommer.

Även regionerna lyfter samverkan, såväl intern som extern sådan, som en framgångsfaktor i arbetet. Extern samverkan kan till exempel vara med kommuner, och en region ger exempel på hur man samverkat kring samhällsorienteringen för att ge nyanlända ökade kunskaper om sjukvård och egenvård i Sverige. Exempel finns också på hur regioner samverkat med varandra på ett framgångsrikt sätt, till exempel då fyra regioner varit ute på asylboenden, mödravårdscentraler, sfi och i civilsamhället för att informera om munhälsa och svara på frågor. Samverkan med Migrationsverket lyfts också, liksom vikten av att i ett tidigt skede få information om kommande mottagande.

Goda strukturer och organisation i arbetet med nyanlända, asylsökande och ensamkommande barn är ytterligare en framgångsfaktor som nämns. Inom primärvården lyfts att några regioner har valt att organisera verksamheten genom att ha en samlad enhet med ansvar för målgruppen. Dessa enheter kan även fungera som kunskapsstöd till andra

enheter. Akutsjukvården lyfter en liknande lösning i form av en migrationssamordnare inom barnsjukvården.

Flera regioner har på olika sätt lyft tillgång och användandet av tolk som en stor framgångsfaktor. En region nämner att det behöver finnas en vana av att arbeta med tolk och rutiner att tillkalla tolk. Även flerspråkig personal och personal med kulturkompetens anges som framgångsfaktorer.

Utbildningar och kompetensutveckling inom olika områden lyfts som viktigt för ett framgångsrikt arbete, till exempel utökade kunskaper om PTSD på primärvårdsnivå, kunskapshöjning kring transkulturell psykiatri och kunskaper om olika kommunikationsverktyg.

Utvecklingsområden

De utvecklingsområden som nämns inom samtliga områden i regionenkäten är information till målgruppen om det svenska sjukvårdssystemet, kompetensutveckling till personal (särskilt inom traumabehandling), samverkan och kommunikation.

Inom barn- och mödravården efterfrågas tidigare information om asylsökande och nyanlända barn som finns i regionen för att kunna ha en bättre beredskap för behov av vård. Även anhöriginvandrare är en grupp som regionerna vill få bättre kännedom om, då de inte omfattas av rätten till hälsoundersökning.

Ytterligare utveckling önskas också för ökat samarbete mellan vårdcentraler vid ökat tryck och center där kunskap och erfarenhet bibehålls. Ett förslag som lämnas av en region är att utveckla system med anställda som är extra kunniga inom området och som kan samordna arbetet.

Inom psykiatridelen efterfrågas bättre samverkan med kommuner, och man ser även ett behov av att utveckla HBTQ-certifiering vid flera enheter för att bättre kunna bemöta nyanlända som söker asyl på grund av sin sexuella läggning.

Hänsyn i arbetet till olika behov och förutsättningar hos flickor och pojkar, kvinnor och män

Relativt få regioner har svarat på frågan om hänsyn tas i arbetet till olika behov och förutsättningar hos flickor och pojkar, kvinnor och män. Flest regioner har svarat om anpassningar i primärvården (varierande från nio till 15 regioner).

Frågeformuleringen ”Vilka behov och förutsättningar hos flickor och pojkar, kvinnor och män tar ni hänsyn till i verksamhetens arbete med nyanlända, asylsökande och ensamkommande barn” kan ha missuppfattats, då många svar berör kulturella skillnader och även barnperspektiv. Flera regioner beskriver att asylsökande och nyanlända ska bemötas på samma sätt som övrig befolkning men med hänsyn till kulturer och tradition samt utifrån individuella bedömningar.

De anpassningar som regionerna rapporterar om mest som rör kvinnor och män, är att de, när det är möjligt, försöker tillgodose önskemål om kvinnlig eller manlig tolk eller läkare.

Lägesbilder presenterade i kartor

Lägesbilder presenterade i kartor finns på följande länk:

<https://ext-geoportal.lansstyrelsen.se/standard/?appid=f680ce81cff246b5ba407fc63894e816>

Bilaga 1

Rapport Länsstyrelsen Blekinge, 851-4690-2019

Rapport Länsstyrelsen Dalarna, 851-10167-2019

Rapport Länsstyrelsen Gotland, 850-3587-19

Rapport Länsstyrelsen Gävleborg, 7276–2019

Rapport Länsstyrelsen Halland, 851-7316-2019

Rapport Länsstyrelsen Jämtland, 851-5991-2019

Rapport Länsstyrelsen Jönköping, 851-6717-2019

Rapport Länsstyrelsen Kalmar, 851-8194-2019

Rapport Länsstyrelsen Kronoberg, 851-4821-2019

Rapport Länsstyrelsen Norrbotten, 851-8080-2019

Rapport Länsstyrelsen Skåne, 31746–2019

Rapport Länsstyrelsen Stockholm, 106-2911-2019

Rapport Länsstyrelsen Södermanland, 851-6179-2019

Rapport Länsstyrelsen Uppsala, 851-7241-2019

Rapport Länsstyrelsen Värmland, 851-9566-2019

Rapport Länsstyrelsen Västerbotten, 851-8734-2019

Rapport Länsstyrelsen Västernorrland, 851-854 2019

Rapport Länsstyrelsen Västmanland, 851-5044-2019

Rapport Länsstyrelsen Västra Götaland, 851-38165-2019

Rapport Länsstyrelsen Örebro, 6410–2019

Rapport Länsstyrelsen Östergötland, 851-8903-2019